

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av beredskapslagen, lagen om försvarstillstånd och lagen om räddningsväsendet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd skall ändras i överensstämmelse med den genomförda reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och den nya grundlagen. I propositionen har dessutom beaktats de nya behov som framkommit i samband med beredskapsplaneringen samt gjorts andra ändringar som behövs på grund av att lagstiftningen ändrats.

Det föreslås att den definition av undantagsförhållanden som ingår i beredskapslagen preciseras så att den motsvarar försvarsrådets kristypsklassificering. Propositionen innehåller också ett förslag till ändring av den definition av undantagsförhållanden som ingår i lagen om försvarstillstånd och som grundar sig på den upphävda 16 § i regeringsformen. Det föreslås att också de övriga hänvisningarna till grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna ses över i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. De fullmakter att utfärda förordningar som ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd föreslås bli

ändrade så att republikens president alltjämt utfärdar de förordningar som avser införandet av de befogenheter som följer av lagarna.

Det föreslås också att i beredskapslagen skall tas in befogenheter genom vilka man temporärt kan ingripa i byggandet under undantagsförhållanden samt göra avvikelser från grunderna för och verkställigheten av de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststödet. Det kan också bestämmas om undantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om dessa förmåner och utkomststödet.

Bestämmelserna om särskilda befogenheter för räddningsväsendet under undantagsförhållanden föreslås bli överförda från lagen om räddningsväsendet till beredskapslagen. I propositionen föreslås att till beredskapslagen också skall fogas bestämmelser om en rikshälsovårdschef och om en delegation för hälsovården under undantagsförhållanden.

Lagarna avses träda i kraft samtidigt med den nya grundlagen den 1 mars 2000.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Inledning	4
2. Nuläge	4
2.1. Lagstiftning och praxis	4
2.2. Bedömning av nuläget	7
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	10
4. Propositionens verkningar	12
4.1. Ekonomiska verkningar	12
4.2. Verkningar för medborgarna	12
5. Beredningen av propositionen	13
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	14
6.1. Samband med andra propositioner	14
6.2. Samband med internationella fördrag och förpliktelser	14
DETALJMOTIVERING	16
1. Lagförslag	16
1.1. Beredskapslagen	16
1 §	16
2 §	16
3 §	17
4 §	17
5 §	17
6 §	17
7 §	17
9 §	18
15 §	20
16 §	21
22 a §	22
24 §	22
25 a §	22
29 §	23
32 §	23
33 §	23
34 a §	24
34 b §	24
37 §	24
40 a §	24
50 §	25

1.2. Lagen om försvarstillstånd	26
1 §	26
2 §	27
3 och 4 §	27
7 §	27
8 §	27
9 §	28
11 §	28
12 §	28
16 §	29
39 och 40 §	29
1.3. Lagen om räddningsväsendet	29
1 §	29
65 §	30
76 §	30
78 §	31
79 §	31
80 §	31
82 §	31
2. Närmare bestämmelser	31
3. Ikraftträdande	31
4. Lagstiftningsordning	32
LAGFÖRSLAG	36
1. Lag om ändring av beredskapslagen	36
2. Lag om ändring av lagen om försvarstillstånd	39
3. Lag om ändring av lagen om räddningsväsendet	41
BILAGA	42
Paralleltexter	42
1. Lag om ändring av beredskapslagen	42
2. Lag om ändring av lagen om försvarstillstånd	49
3. Lag om ändring av lagen om räddningsväsendet	53

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

År 1991 genomfördes en totalreform av beredskapslagstiftningen genom att beredskapslagen (1080/1991) och lagen om försvarstillstånd (1083/1991) stiftades. Beredskapslagstiftningens centrala syfte är att skapa en adekvat rättslig grund för de befogenheter som regeringen och de övriga myndigheterna anses behöva i krissituationer. Genom beredskapslagstiftningen har det skapats ett system som gör det möjligt att anpassa myndigheternas verksamhet enligt de förändrade förhållandena. I regeringens proposition med förslag till beredskapslag och vissa lagar som har samband med den (RP 248/1989 rd) betonades det också hur viktig en dylik på förhand utarbetad lagstiftning som kan tillämpas under undantagsförhållanden är med tanke på det demokratiska systemet.

Beredskapslagstiftningen skall fortlöpande motsvara de mål som uppställts för den. Efter revideringen 1991 har det skett ändringar som har gett anledning att bedöma behovet av att revidera beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. För det första har det skett förändringar i Finlands internationella förhållanden sedan vi anslutit oss till Europeiska unionen. En annan väsentlig omständighet är den reform av de grundläggande fri- och rättigheterna som genomfördes 1995 (969-972/1995), eftersom befogenheterna i beredskapslagstiftningen gör det möjligt att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggats i grundlagen. För det tredje föranleder ikraftträdandet av Finlands grundlag behov av en översyn. För det fjärde har man försökt garantera att myndigheterna i krislägen har tillräckliga befogenheter inom de centrala verksamhetsområdena i samhället.

Det föreslås i propositionen att i beredskapslagen skall tas in nya befogenheter i fråga om byggandet samt de lagstadgade försäkringarna, de sociala understöden och utkomststödet. Definitionen av undantagsförhållanden i lagen om försvarstillstånd ändras på grund av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna, och hänvisningarna till de i regeringsformen tryggade grundläggande fri- och rättigheterna ses över i beredskapslagen. Definitionen av undantagsförhål-

landen i beredskapslagen preciseras. Grundlagens ikraftträdande medför behov av att se över de fullmakter att utfärda förordningar som ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. De särskilda befogenheter som ingår i lagen om räddningsväsendet och som gäller undantagsförhållanden avses bli införlivade med beredskapslagen. De övriga förslagen till ändringar beror på den utveckling som ägt rum inom lagstiftningen och är närmast av teknisk natur.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Allmänt

Beredningen av den totalreform av beredskapslagstiftningen som genomfördes 1991 pågick länge och var grundlig. Beredningen av beredskapslagstiftningen inleddes på 1970-talet, då utredningsarbetsgrupper och utredningskommissioner arbetade inom de med tanke på verksamheten under undantagsförhållanden mest centrala verksamhetsområdena såsom inrikesministeriet, försvarsministeriet, handels- och industriministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet. Parlamentariska kommittén för beredskapslagstiftning (kommittébetänkande 1979:60) föreslog vid utgången av 1979 sådana specialbefogenheter och speciala arrangemang inom samhällets olika sektorer som är nödvändiga under undantagsförhållanden, på basis av vilka arbetsgruppen för beredskapslagstiftning (lagberedningsavdelningens vid justitieministeriet publikationer 6/1987) utarbetade ett förslag till lag om tryggnad av samhällets funktioner under undantagsförhållanden. Utgående från arbetsgruppens förslag bereddes regeringens proposition med förslag till beredskapslag och vissa lagar som har samband med den (RP 248/1989 rd). Lagen om försvarstillstånd grundar sig å sin sida på det betänkande (kommittébetänkande 1988:40) som parlamentariska kommittén för revidering av lagen om krigstillstånd avlät vid utgången av 1988. Utgående från kommitténs förslag bereddes regeringens proposition med förslag till lag om försvarstillstånd (RP 249/1989 rd).

När beredskapslagen stiftades var ett av de centrala målen att myndigheternas regleringsbefogenheter under undantagsförhållanden skulle tas in i beredskapslagen, i stället för att regleras skilt, och att i beredskapslagen skulle finnas enhetliga bestämmelser om införandet och övervakningen av befogenheterna samt om de övriga förfaringssätten. Lagen innehåller också de begänsningar som gäller utövandet av dessa befogenheter. Begränsningarna hänför sig framför allt till det skydd som de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna åtnjuter.

Beslutsfattandet i fråga om införandet av befogenheterna enligt beredskapslagen sker i tre steg. Först utfärdas en förordning genom vilken statsrådet berättigas att utöva befogenheterna enligt beredskapslagen. Befogenheterna kan i regel utövas när riksdagen har beslutat att förordningen inte skall upphävas. I brådskande situationer har statsrådet rätt att med stöd av förordningen omedelbart utöva befogenheterna. En sådan förordning skall dock omedelbart föreläggas riksdagen. Nästa steg i beslutsfattandet utgörs av statsrådets beslut. De beslut som statsrådet fattar i detta skede skall likaså genast föreläggas riksdagen för att granskas i efterhand. Beslutsfattandets tredje fas utgörs av verkställandet av besluten. Besluten verkställs antingen av de myndigheter som denna typ av uppgifter ankommer på enligt myndigheternas normala uppgiftsfördelning, eller av de myndigheter som statsrådet med stöd av beredskapslagen har tilldelat uppgifterna.

Försvarstillstånd införs genom förordning. I denna s.k. tillämpningsförordning skall de bestämmelser i lagen om försvarstillstånd nämnas som börjar tillämpas. Bestämmelserna i lagen om försvarstillstånd får tillämpas endast till den del detta är nödvändigt för att lagens syfte skall kunna nås och om befogenheterna enligt beredskapslagen inte räcker till för detta. Tillämpningsförordningen skall genast föreläggas riksdagen.

Som helhet utgör beredskapslagstiftningen grunden för beredskapsplaneringen och de övriga förberedelserna för undantagsförhållanden inom de olika sektorerna i samhället.

Definitionerna av undantagsförhållanden

Enligt den regeringsproposition som ledde till att beredskapslagen stiftades bygger defi-

nitionen av undantagsförhållanden i nämnda lag på den kristypsklassificering som försvarsrådet godkände den 28 mars 1977. Enligt den är de viktigaste kristyperna krig mellan främmande stater och väpnat angrepp mot Finland, krigshot mellan främmande stater, skärpning av det internationella läget, ekonomisk kris och storolycka. Enligt den detaljmotivering till 2 § 3 punkten beredskapslagen som ingår i propositionen kan de undantagsförhållanden som avses i bestämmelsen indirekt bero på ett sådant exceptionellt läge mellan främmande stater eller en annan sådan händelse utanför Finland som kan få återverkningar i Finland. Situationer av detta slag kan uppstå i samband med ett sådant krig eller krigshot mellan främmande stater eller en sådan handelsblockad som har återverkningar i Finland, samt i samband med olyckor vid testning av krigsutrustning och användning av massförintelsevapen som skett av misstag. En förutsättning för att en situation skall tolkas som undantagsförhållanden är enligt nämnda motivering att den allvarligt kan äventyra de i 1 § beredskapslagen angivna grunder för den nationella existensen och välfärden som nämnda lag är avsedd att trygga.

De situationer i vilka lagen om försvarstillstånd skall tillämpas definieras i lagens 1 § genom en hänvisning till den numera upphävda 16 § regeringsformen. Enligt den kunde genom lag fastställas sådana inskränkningar i de allmänna rättigheterna för finska medborgare som var nödvändiga bl.a. under krigstid eller uppror.

Byggandet

I beredskapslagen finns inga särskilda bestämmelser om byggandet. Tidigare ansågs det vara nödvändigt att styra byggandet under undantagsförhållanden bl.a. för att trygga tillgången på kritiskt byggnadsmaterial. Detta har ansetts kunna skötas på ett tillfredsställande sätt genom reglering av produktionen och distributionen av byggprodukter. Vid beredskapsplaneringen i fråga om byggandet har man dock förberett sig på reglering av också andra produktionsfaktorer inom byggandet. Det har ansetts att styrning av byggandet under undantagsförhållanden kan vara nödvändig också i situationer då det ännu inte råder brist på byggnadsmaterial. Vid regleringen av byggandet har man också varit tvungen att förbereda sig för en

till sina verkningar snabbare och effektivare reglering än vad som är möjligt genom reglering av produktionen och distributionen av byggprodukter. Med tanke på dessa situationer har beredskapsplanerna i fråga om byggandet omfattat lagförslag som i brådskande ordning avläts till riksdagen när undantagsförhållanden uppstår och genom vilka statsrådets befogenheter utvidgas så att de omfattar reglering av byggnadsverksamheten.

Lagstadgad försäkring, sociala understöd och utkomststöd

Syftet med socialförsäkringen och den övriga lagstadgade försäkringen är att bidra till att täcka kostnaderna för sjukdom och dessutom att trygga en fortsatt försörjning i sådana fall när arbetsförtjänsten upphör på grund av arbetsoförmåga, havandeskap och moderskap eller föräldraskap, arbetslöshet, ålderdom eller på grund av att en familjeförsörjare avlider. Sjukförsäkringen ersätter inkomstbortfall till följd av kortvarig arbetsoförmåga. Om arbetsförmågan varar längre tid än ett år, ersätts inkomstbortfallet ur pensionssystemet. Pensionssystemet i Finland består av två parallella system. Genom folkpensionen garanteras ett minimiskydd, och arbetspensionen skall säkerställa att en person när han pensioneras kan bibehålla den konsumtionsnivå han hade medan han arbetade. Till socialförsäkringen hänförs, utöver vad som nämnts ovan, bl.a. ersättning för skada ådragen i militärtjänst och lagstadgad olycksfallsförsäkring. Andra lagstadgade försäkringar är trafikförsäkringen och patientförsäkringen.

De sociala understöden kompenserar allmänt brister i försörjningen och ersätter kostnader som uppstår i olika livssituationer. Sociala understöd är förmånerna inom familjeskyddet, handikappbidragen och en del av åldersstöden. Familjeskyddet omfattar barnbidrag, stöd för hemvård av barn, moderskapsunderstöd, militärunderstöd och underhållsstöd. T.ex. handikappbidraget och vårdbidrag för barn hör till den stödgrupp som är ansedd för handikappade. Sociala understöd till åldringar är t.ex. vårdbidrag till pensionstagare och ersättningarna till veteraner. Till de sociala understöden hänförs dessutom det allmänna bostadsbidraget och studiestödet. Syftet med utkomststödet är att trygga ett minimiskydd i sista hand i sådana fall då en person själv inte kan skaf-

fa ett sådant och socialförsäkringssystemet inte garanterar det.

Lagstiftningen om socialförsäkring och annan lagstadgad försäkring, sociala understöd och utkomststöd innehåller mycket noggranna bestämmelser om till vem och på vilka villkor, till vilket belopp och när en förmån skall betalas. I denna lagstiftning finns inga undantagsbestämmelser med tanke på en sådan situation att systemet inte skulle fungera. Inte heller inom beredskapslagstiftningen finns det någon möjlighet att under undantagsförhållanden övervaka och reglera de förmåner som hör till lagstadgad socialförsäkring, annan lagstadgad försäkring eller sociala understöd eller utkomststödet eller att meddela föreskrifter gällande dessa.

Höjande av försvarsberedskapen

Den militära försvarsberedskapen kan höjas på ett smidigt sätt enligt vad situationen kräver. De viktigaste åtgärderna är att kalla in värnpliktiga till tjänstgöring och att utrusta de trupper som bildas med behövlig materiel. När det gäller skapandet av materiella verksamhetsbetingelser är en central åtgärd att gruppera trupperna på områden som är viktiga för rikets försvar och som tas i försvarsmaktens bruk, samt att inleda byggandet av behövliga försvarsanläggningar och skyddskonstruktioner.

De viktigaste befogenheterna gällande förbättrandet av läget beträffande den militära försvarsberedskapens materiel finns i 33 § beredskapslagen. Enligt paragrafens 4 punkt kan statsrådet under sådana undantagsförhållanden som nämns i 2 § 1—3 punkten beredskapslagen bl.a. berättiga försvarsministeriet att temporärt ta i sin besittning sådana mark- och vattenområden, byggnader samt lokaler och lager som behövs för byggande, lagring eller underhåll av försvarsanläggningar.

Lagen om inlösen av egendom för försvarssändamål (1301/1996) gäller sådan inlösen av egendom och särskilda rättigheter som behövs för fullgörande av de uppgifter om vilka bestämts att de ankommer på försvarsmakten. Vid inlösen skall, med vissa undantag, iakttas lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977). I ingendera lagen finns särskilda bestämmelser med tanke på undantagsförhållanden.

Med stöd av lagen om naturaprestationer för krigsväsendets räkning under fredstid

(94/1920) har försvarsmakten rätt att under fredstid få förplägning, foder, nyttjanderätt till fartyg och farkoster samt att använda fastigheter för övningar.

2.2. Bedömning av nuläget

Allmänt

Efter att beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd stiftades har reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna trätt i kraft i augusti 1995. I samband med reformen samlades grundlagarnas bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna i II kap. regeringsformen. Genom reformen preciserades och moderniserades systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna i Finland samt utvidgades den krets av personer som systemet tillämpas på, och likaså utvidgades det grundlagsenliga skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna till att omfatta nya fri- och rättigheter. Ett mål var att den enskilda människan oftare skulle kunna åberopa sina grundläggande fri- och rättigheter direkt. Genom att de grundläggande fri- och rättigheterna definieras klart och entydigt blir det lättare för människorna att komma på det klara med sina rättigheter och sin ställning med avseende på det allmänna. Utformningen av de grundläggande fri- och rättigheterna som skyddats i grundlagen har påverkats av de internationella människorättskonventionerna, såsom den i Förenta Nationerna 1966 upprättade internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976) och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976), nedan MP-konventionen, samt Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 18 och 19/1990), nedan Europarådets människorättskonvention.

De med tanke på beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd viktigaste grundläggande fri- och rättigheter som i samband med reformen av de nämnda rättigheterna fogades till regeringsformen är vissa fri- och rättigheter samt en del rättigheter som gäller rättssäkerheten. Sådana rättigheter är bl.a. den personliga integriteten, som visserligen redan tidigare härleddes ur det i regeringsformen föreskrivna skyddet för liv och personlig frihet, samt generalklausulen om

skydd för privatlivet. Dessutom skyddas i regeringsformen i dag också samvetsfriheten, som är mera omfattande än religionsfriheten, samt rätten att ta del av offentliga handlingar och andra dokument som myndigheterna har i sin besittning. Demonstrationsrätten är i dag, vid sidan av mötesrätten, uttryckligen tryggad i regeringsformen. Regeringsformen har också kompletterats med en grundläggande bestämmelse om garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning.

Reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna förutsätter en ändring av beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd bl.a. av den orsaken att de hänvisningar till bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen som ingår i lagarna är föråldrade. Dessutom har man vid beredningen granskat hur de nya grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen förhåller sig till befogenheterna enligt beredskapslagen. En bedömning gällande detta ingår i propositionens detaljmotivering.

Enligt 80 § grundlagen, som träder i kraft den 1 mars 2000, utfärdas förordningar av statsrådet, om det inte särskilt anges vem som skall utfärda dem. I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd, s. 69), genom vilken den nya grundlagen stiftades, konstateras att en reform av bestämmelserna om utfärdande av förordningar också medför ett behov av att överväga ändringar i lagen om försvarstillstånd och beredskapslagen, eftersom försvarstillstånd införs genom en förordning som utfärdas med stöd av 2 § lagen om försvarstillstånd och eftersom statsrådet, under sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen, genom förordning kan ges rätt att utöva sådana befogenheter som avses i lagen.

Grundlagens 80 § ersätter också den nuvarande regeringsformens bestämmelser om republikens presidents självständiga rätt att utfärda förordningar. Vid förarbetet till grundlagsreformen har till denna del betonats att lagstiftningen bör utvecklas så, att behövliga bestämmelser som utfärdats genom förordningar som presidenten givit med stöd av denna rätt ersätts av bestämmelser i lagar eller i förordningar som utfärdas med stöd av lag. I fråga om skapandet av beredskap inför undantagsförhållanden är förordningen om medicinalvården under un-

dantagsförhållanden (246/1963) en sådan författning.

Definitionerna av undantagsförhållanden

I 2 § beredskapslagen definieras de undantagsförhållanden under vilka lagen kan tillämpas. I paragrafens 3 punkt nämns i dag inte uttryckligen allvarliga internationella spänningar. Detta har lett till oklarheter och osäkerhet vid förberedelserna för undantagsförhållanden, eftersom beredskapsplaneringen inom de olika sektorerna i samhället har grundat sig på försvarsrådets anvisningar, i vilka en sådan situation särskilt har beaktats. Vid beredskapsövningarna för undantagsförhållanden har det dessutom konstaterats att man vid internationella spänningar kan tvingas införa sådana befogenheter som avses i beredskapslagen, särskilt vid trygghet av den ekonomiska försörjningsberedskapen i vårt land och vid höjandet av försvarsmaktens materiella beredskap. Vid en sådan allvarlig internationell spänning är det dels fråga om ett behov av att förhindra utförelse av strategisk materiel och andra nyttigheter som är känsliga för kriser, dels om rätt att meddela nödvändiga föreskrifter om startande av sådan produktionsverksamhet som är viktig med tanke på krisen samt om möjlighet att ta i bruk markområden som behövs för byggande av försvarsanläggningar och för säkerställande av funktionsförmågan i fråga om trupper och deras materiel.

De situationer i vilka lagen om försvarstillstånd tillämpas definieras i lagens 1 § genom en hänvisning till regeringsformens 16 §, som upphävdes i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna. På grund av reformen bör definitionen av undantagsförhållanden i lagen om försvarstillstånd ändras. Efter nämnda reform motsvaras den tidigare 16 § regeringsformen innehållsmässigt av 16 a § 2 mom. regeringsformen. Motsvarande bestämmelse ingår i den nya grundlagens 23 §. Enligt bestämmelsen kan genom lag föreskrivas om sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. Dessa undantag skall vara förenliga med Finlands internationella

förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. Enligt bestämmelsen regleras frågan om hurudana kriser som skall jämföras med väpnat angrepp som riktar sig mot Finland på lagnivå. Av syftet med lagen om försvarstillstånd följer att lagens tillämpningsområde skall omfatta de allvarligaste formerna av kriser som hotar nationens existens och upprätthållandet av rättsordningen. Enbart en hänvisning till en grundlagsbestämmelse är inte tillräcklig efter reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna, utan i lagen om försvarstillstånd skall uttryckligen nämnas de undantagsförhållanden under vilka lagen kan bli tillämplig.

Byggandet

Under undantagsförhållanden minskar efterfrågan på såväl bostads- som affärs- och industribyggandet liksom även sådant övrigt byggande som sker under normala tider. Däremot uppstår efterfrågan på en annan typ av byggande. Efterfrågan när det gäller byggandet under undantagsförhållanden påverkas bl.a. av försvarsmaktens byggande, byggandet av skydd för förvaltningens och befolkningsskyddets behov, ombyggnad av samhällsliga tekniska system och trafikförbindelser samt byggandet av centraliserad inkvarteringskapacitet, t.ex. för flyktingvård. Efterfrågan av sådant byggande som sker under normala tider minskar långsamt när undantagsförhållanden uppstår, medan efterfrågan beträffande de särskilda typer av byggande som då blir aktuella samtidigt ökar förhållandevis snabbt. Därför måste man förbereda sig för att vid behov genom myndighetsåtgärder tillgodose behovet av byggande under undantagsförhållanden.

Genom reglering av de viktigaste byggvarorna kan de övriga produktionsfaktorerna inom byggandet styras endast indirekt och enbart i sådana situationer då det råder brist på nödvändiga byggprodukter. Antalet sådana svårersättliga byggprodukter som kunde användas till att reglera byggandet i mera omfattande skala är inte stort. Bl.a. på grund av Europeiska gemenskapens inre marknad är det inte heller särskilt sannolikt att det skulle uppstå en kännbar brist på sådana byggprodukter. Det är inte ändamålsenligt att genom produktions- och importbegränsningar skapa en dylik brist för byggnadsregleringens behov. Dessutom kan man, trots

att man genom reglering av byggvarorna kan bromsa eller förhindra inledandet av sekundära projekt, inte heller på detta sätt styra de övriga produktionsfaktorerna inom byggandet till de primära byggnadsobjekten.

Vid sidan av regleringen av byggvaror måste man, för att tillgodose efterfrågan på byggande under undantagsförhållanden, också förbereda sig på reglering av byggandet, vilket genomförs i form av ett särskilt förfarande med byggnadslov för undantagsförhållanden. Genom förfarandet säkerställs att produktionsfaktorer när det gäller byggandet frigörs för byggnadsbehoven. Dessutom måste man förbereda sig på att utöver byggprodukter också andra produktionsfaktorer inom byggandet, bl.a. byggmaskiner och yrkeskunskap, vid behov genom myndigheternas åtgärder kan samlas för genomförandet av brådskande byggnadsprojekt. Detta förutsätter en ändring av beredskapslagen så, att till den fogas sådana befogenheter som berättigar till reglering av byggandet.

Lagstadgad försäkring, sociala understöd och utkomststöd

Med stöd av 16 § beredskapslagen får statsrådet övervaka och reglera avlöningar som grundar sig på privat- och offentligrättsliga anställningsförhållanden samt meddela föreskrifter om övriga anställningsvillkor, om arbetstider och arbetarskydd. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att det utkomstsystem som grundar sig på löneinkomst fungerar under undantagsförhållanden. Försörjningen får inte vara beroende av från vilken källa den härstammar. Därför är det nödvändigt att socialförsäkringssystemet och den övriga lagstadgade försäkringen, systemet för sociala understöd och utkomststöd kan anpassas för krissituationer.

I den gällande lagstiftningen om lagstadgad försäkring och förmåner som hänförs till sociala understöd samt utkomststöd förutsätts att de förmåner om vilka föreskrivs i lagen, när villkoren för erhållande av dem är uppfyllda, betalas under alla förhållanden. I lagstiftningen har inte beaktats hur undantagsförhållanden påverkar systemets funktionsduglighet. Den grundläggande försörjning som var och en garanteras i grundlagen måste kunna tryggas också under undantagsförhållanden. Huvudprincipen är att det lagstadgade socialförsäkringssystemet, det övri-

ga lagstadgade försäkringsskyddet, de sociala understöden och utkomststödet skall kunna bibehållas så oförändrade som möjligt också under undantagsförhållanden.

Detta kan dock vara svårt eller rentav omöjligt att genomföra i sådana krissituationer som avses i 2 § beredskapslagen. Under undantagsförhållanden kan störningar i ekonomin äventyra eller stoppa t.ex. pensionsanstalternas och försäkringsbolagens verksamhet. Detta kan bli följden av att de premieinkomster eller den avkastning på placeringarna som är nödvändig för finansieringen av förmånssystemet minskar eller t.o.m. uteblir helt och hållet för pensionsanstalterna och försäkringsbolagen. Det kan vara omöjligt att fortsätta verksamheten också av den orsaken att det förekommer allvarliga störningar i bankverksamheten. Det är kanske inte möjligt att betala ut det korrekta beloppet av en förmån, eftersom den ADB-baserade information som behövs för att räkna ut förmånens belopp inte finns att tillgå.

Om socialförsäkringssystemet eller något annat lagstadgat försäkringssystem inte kan uppfylla sina förpliktelser, är det samhället som genom att betala det utkomstskydd som kommer i sista hand, dvs. utkomststöd, ansvarar för dem som blir utan försörjning på grund av detta. Därför måste också verksamhetsbetingelserna för systemet för sociala understöd och utkomststöd kunna tryggas under undantagsförhållanden.

Under undantagsförhållanden och i synnerhet vid krigshot eller när ett krig har brutit ut utsätts befolkningen för stora påfrestningar på det mentala planet. Om statsmakten inte har tillräckliga befogenheter och på förhand uppgjorda planer för att snabbt kunna behandla de problem som är centrala med tanke på befolkningens försörjning, kan möjligheterna att behärska krissituationen försvåras på ett ödesdigert sätt. Ungefär en tredjedel av befolkningen är beroende av socialförsäkringsförmåner. Med tanke på denna befolkningsdel är det problematiskt att man i lagstiftningen i fråga inte har förberett sig för svåra krissituationer.

Statsrådet bör ha på beredskapslagen grundad rätt att övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststödet samt att utfärda bestämmelser om grunderna för och verkställigheten av dem. När ingrepp görs i dessa systems funktion kan det bli nödvändigt att samtidigt bestämma om un-

dantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om dem. Utgångspunkten är att ingrepp skall göras i förmånsystemen endast i sådana fall och under en så lång tid samt i en sådan omfattning som i respektive fall är nödvändigt för att systemen skall kunna anpassas för undantagsförhållandena.

Höjande av försvarsberedskapen

Med stöd av 33 § 4 punkten beredskapslagen kan statsrådet bl.a. berättiga försvarsmi-
nisteriet att temporärt ta i sin besittning mark-
och vattenområden, byggnader samt lokaler
och lager. De områden eller lokaler som
temporärt tas i bruk skall enligt bestämmel-
sen behövas för byggande, lagring eller un-
derhåll av försvarsanläggningar.

Man strävar efter att i första hand inrätta
trupperna och utbilda dem till funktionsdug-
liga enheter inom sådana områden som till-
hör försvarsmakten. I krissituationer är det
dock nödvändigt att inrätta trupper också på
andra områden som möjliggör truppövningar
och övningar i användningen av vapen. Det-
ta förutsätter att det finns möjlighet att på ett
smidigt sätt ta i bruk de mark- och vatten-
områden som behövs. Det är inte nödvändigt
att ingripa i äganderätten i fråga om område-
na, utan nyttjanderätt i sig är tillräcklig. Det
är fråga om en tillfällig rättighet, eftersom
trupperna efter utbildningen flyttas och grup-
peras inom sina egentliga stationeringsorter.

Ordalydelsen i 33 § 4 punkten bered-
skapslagen har visat sig vara oändamålsenlig
med tanke på försvarsmaktens beredskap-
splanering och beredskapsövningar, och
tolkningen av lagrummet har vållat problem.
Snävt tolkad möjliggör bestämmelsen inte
att mark- och vattenområden tas i försvars-
maktens bruk för ovan nämnd övningsverk-
samhet. Försvarsmaktens krigstida styrka
kommer att uppgå till 430 000 man. Det är
inte möjligt att utbilda en styrka av denna
storlek, grupperad enligt vårt territoriella
försvarssystem, enbart på de områden som
permanent tillhör försvarsmakten.

Det är inte motiverat att tillämpa lagen om
inlösen av egendom för försvarsändamål
enbart för att tillgodose behovet av temporä-
ra övningsområden. Inte heller lagen om
naturaprestationer för krigsväsendets räkning
under fredstid är ändamålsenlig, eftersom
den stiftats med tanke på försvarsmaktens
funktionella behov under normala tider. Där-

för bör ordalydelsen i 33 § 4 punkten bered-
skapslagen förtydligas. Den föreslagna änd-
ringen, genom vilken kasuistiken i bestäm-
melsen slopas, har verkningar också på tra-
fikministeriets förvaltningsområde.

Räddningsväsendet under undantagsförhål- landen

Lagen om räddningsväsendet (561/1999)
innehåller bl.a. befogenheter att sköta räd-
dningsväsendet under undantagsförhållanden
och andra bestämmelser i anknytning till
detta. Riksdagens grundlagsutskott har i två
omgångar betonat behovet av att koppla
samman detta regelverk med beredskapslag-
stiftningen (GrUB 10/1998 rd och GrUU
31/1998 rd).

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Allmänt

Syftet med propositionen är att säkerställa
att beredskapslagstiftningen kontinuerligt
motsvarar de uppställda målen. Beträffande
de grundläggande lösningarna i bered-
skapslagstiftningen har inget revideringsbe-
hov konstaterats. Syftet med förslagen är å
ena sidan att beakta de behov av reformer
som beror på den utveckling som ägt rum
inom lagstiftningen och å andra sidan att
beakta de reformbehov som framkommit vid
beredskapsplaneringen.

I förslagen har uppmärksamhet fästs vid
verkningarna av reformen av de grundläg-
gande fri- och rättigheterna. De föråldrade
hänvisningarna i beredskapslagen och lagen
om försvarstillstånd till bestämmelserna om
de grundläggande fri- och rättigheterna i
grundlagen ses över. Lagarna föreslås bli
ändrade bl.a. så, att de allmänna diskrimine-
ringsförbuden i dem motsvarar den allmänna
bestämmelsen i 6 § 2 mom. grundlagen.

För tydlighetens skull föreslås i bered-
skapslagen också bestämmelser om sådana
absoluta grundläggande fri- och rättigheter
som avses i de internationella människorätt-
skonventionerna och som man inte kan av-
vika från ens under undantagsförhållanden.
Dessutom har man strävat efter att precisera
vilka grundläggande fri- och rättigheter som
kan begränsas med stöd av befogenheterna

enligt beredskapslagen.

I förslaget har beaktats den bestämmelse (80 §) i den nya grundlagen som gäller fullmakt att utfärda förordningar och enligt vilken statsrådet utfärdar förordningar, om inte något särskilt anges om vem som skall utfärda dem. Därför föreslås beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd bli ändrade så, att det nuvarande systemet där republikens president utfärdar förordningar som avser införande av sådana befogenheter som lagarna innehåller bibehålls.

Propositionen innehåller också förslag till nya befogenheter för statsrådet under undantagsförhållanden. Genom förslagen ändras beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd så, att de motsvarar de behov i fråga om befogenheter som framkommit vid den praktiska beredskapsplaneringen.

Dessutom görs i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd sådana ändringar som behövs på grund av att lagstiftningen ändrats.

Definitionerna av undantagsförhållanden

Det föreslås att den definition av undantagsförhållanden som ingår i beredskapslagen ändras så, att i den uttryckligen nämns att en allvarlig internationell spänning som innebär krigshot och som förutsätter åtgärder som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap innebär undantagsförhållanden. Förslaget motsvarar motiveringen till beredskapslagen, enligt vilken definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen baserade sig på försvarsrådets kristypsklassificering. Genom kompletteringen av definitionen slipper man de oklarheter som förekommit beträffande förberedelserna för undantagsförhållanden.

Förslaget innehåller också en ändring av den definition av undantagsförhållanden som ingår i lagen om försvarstillstånd. Enligt förslaget kan försvarstillstånd införas under krig och väpnade angrepp som riktar sig mot Finland samt under sådana med dem jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och med vilka syftet är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statskicket. Ändringen är nödvändig eftersom undantagsförhållanden i lagen om försvarstillstånd definieras genom en hänvisning till regeringsformens 16 §, som upp-

hävdes i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna 1995.

Byggandet

Det föreslås att till beredskapslagen fogas befogenheter som gäller reglering av byggandet och som beviljas statsrådet under undantagsförhållanden. Regleringen kunde genomföras så, att pågående, sekundära byggnadsprojekt avbryts och nya sekundära byggnadsobjekt förvägras byggnadslov till dess att tillräckliga produktionsfaktorer inom byggandet kan lösas för dem. Statsrådet föreslås också få befogenheter att bestämma att de som har hand om byggandet är skyldiga att utföra vissa uppgifter och att tillgodose behoven när det gäller ett visst byggande under undantagsförhållanden. Behovet av byggande under undantagsförhållanden uppkommer hastigt, och de viktigaste projekten måste kunna genomföras i ett så tidigt skede av krisen som möjligt. För att dessa behov i fråga om byggande skall kunna tillgodoses måste de olika produktionsfaktorerna inom byggandet kunna styras direkt till de primära byggnadsobjekten.

Lagstadgad försäkring, sociala understöd och utkomststöd

En betydande del av befolkningen får sin försörjning genom socialskyddssystemet. Det är sannolikt att systemets betydelse ytterligare accentueras under svåra krisförhållanden. Med tanke på krishanteringen är det således av central betydelse att systemets funktionsförmåga tryggas. Systemet måste till sina viktigaste delar kunna hållas funktionsdugligt. Det lagstadgade socialförsäkringssystemet och det övriga lagstadgade försäkringskyddet samt de sociala understöden och utkomststödet måste också kunna anpassas till de knappare samhälleliga resurserna. Därför föreslås det att beredskapslagen ändras så att statsrådet under undantagsförhållanden kan övervaka och reglera också de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststödet samt utfärda bestämmelser om grunderna för och verkställigheten av dem. För att systemen på ett ändamålsenligt sätt skall kunna anpassas till de exceptionella förhållandena, föreslås statsrådet också få befogenheter att bestämma om undantag från rättelse- och

fullföljdsförfarandena i fråga om de nämnda förmånerna samt utkomststöd.

Räddningsväsendet under undantagsförhållanden

När beredskapslagen stiftades var ett av målen att de befogenheter som myndigheterna har under undantagsförhållanden skulle samlas i den. I enlighet med målet och grundlagsutskottets tidigare nämnda ställningstaganden föreslås att de befogenheter i lagen om räddningsväsendet som gäller skötsel av räddningsväsendet under undantagsförhållanden skall överföras till beredskapslagen.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Den bestämmelse (37 § 1 mom.) i beredskapslagen som gäller skyldighet att betala full ersättning för skador föreslås bli ändrad så, att statens skadeståndsskyldighet jämfört med gällande lagstiftning inte utsträcks enbart därför att de bestämmelser om befogenheter under undantagsförhållanden som nu ingår i lagen om räddningsväsendet överförs till beredskapslagen. Å andra sidan breddar införlivandet av de föreslagna nya befogenheterna med beredskapslagen denna skadeståndsskyldighet i någon mån.

Enligt förslaget skall för en skada som någon lidit med anledning av åtgärder som har vidtagits med stöd av 15 § 1 mom. 1 punkten eller 30—32 §, 33 § 1 mom., 34 eller 34 b § beredskapslagen och som inte ersätts honom med stöd av någon annan lag betalas full ersättning enligt det föreslagna 37 § 1 mom. beredskapslagen. På de grunder som anges i paragrafens 2 mom. kan en skäligen ersättning som understiger det fulla beloppet betalas.

Om en skada uppstår på grund av att de som har hand om byggandet är skyldiga att utföra vissa uppgifter eller att sköta visst byggande, betalas alltså enligt 37 § beredskapslagen för skadan full ersättning av statens medel. Om skadan med beaktande av den skadelidandes förmögenhetsförhållanden och andra omständigheter skall anses vara liten eller om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver det, skall skäligen ersätt-

ning betalas. För en skada som uppstår som en följd av att byggande inte får inledas eller fortsättas utan särskilt tillstånd betalas inte ersättning enligt beredskapslagen, om inte statsrådet särskilt bestämmer något annat eller meddelar särskilda föreskrifter med stöd av 38 § beredskapslagen.

På skador som uppstått till följd av bestämmelser som utfärdats med stöd av det föreslagna 16 § 2 mom. tillämpas 38 § beredskapslagen. Skadorna skall således ersättas endast om statsrådet särskilt bestämmer om det.

På ersättandet av skador som uppstått till följd av föreskrifter som meddelats med stöd av 33 § 1 mom. beredskapslagen tillämpas 37 § i nämnda lag. Huvudregeln är då att full ersättning betalas. Skador som beror på tillämpning av den föreslagna 33 § 1 mom. 4 punkten beredskapslagen omfattas fortfarande av tillämpningsområdet för 37 § i nämnda lag.

Befogenheter enligt beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd kan införas bara under sådana undantagsförhållanden som nämns i dessa lagar. Införandet av de föreslagna nya befogenheterna bestäms på basis av vilka verkningar de rådande undantagsförhållandena har och i vilken mån det är möjligt att behärska situationen med normala befogenheter. De totala ekonomiska verkningarna av att befogenheterna utövas är beroende av den kris under vilken befogenheterna tillämpas, och de ekonomiska verkningarna kan därför inte uppskattas på förhand.

De kostnader som de föreslagna nya befogenheterna orsakar under normala förhållanden föranleds främst av uppgörandet av beredskapsplaner och av andra förberedelser som myndigheterna enligt 40 § beredskapslagen är skyldiga att göra. Dessa kostnader beräknas bli små, och de kan i allmänhet inte särskiljas från myndigheternas normala omkostnader.

4.2. Verkningar för medborgarna

Under undantagsförhållanden kan myndigheterna, för att ha situationen under kontroll, berättigas att utöva sådana befogenheter som de inte har under normala förhållanden. Det är emellertid viktigt att försöka se till att det inte ens med stöd av de befogenheter som ingår i beredskapslagstiftningen går att be-

gränsa de grundläggande fri- och rättigheter-
na i större utsträckning än situationen nöd-
vändigt kräver.

Avsikten med de nya befogenheter som
föreslås i beredskapslagen är att säkerställa
att de livsviktiga funktionerna i samhället
kan tryggas under undantagsförhållanden. Ju
bättre dessa funktioner kan anpassas till kra-
ven under undantagsförhållanden, desto bät-
tre kan man också trygga levnadsmöjlighete-
rna för var och en.

Genom de befogenheter statsrådet föreslås
få i fråga om byggandet säkerställs att resur-
serna under undantagsförhållanden kan in-
riktas på de objekt som är viktigast med tan-
ke på de olika människogrupperna och sam-
hällsfunktionerna. De föreslagna befogenhe-
terna gör det också möjligt att beakta männi-
skors olika behov på ett effektivare sätt än i
dag.

Syftet med förslaget gällande lagstadgad
försäkring, sociala understöd och utkomst-
stöd är att garantera alla en grundläggande
försörjning om systemens verksamhet även-
tyras, i stället för att försörjningen för en del
människor allvarligt kunde äventyras som en
följd av att systemen inte fungerar. Genom
förslaget eftersträvas dessutom att olika
människogrupper skall behandlas lika så, att
försörjningen är oberoende av inkomstkäl-
lan.

5. Beredningen av propositionen

Den arbetsgrupp för utkomstskydd under
undantagsförhållanden som tillsatts av social-
och hälsovårdsministeriet föreslog i sin
promemoria av den 28 juni 1991 att befo-
genheter gällande reglering av det lagstad-
gade utkomstskyddet skulle fogas till bered-
skapslagen (SHM 1991:15). Den av social-
och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgrup-
pen för arrangemang gällande förflyttad be-
folkning konstaterade å sin sida i sin prome-
moria, daterad den 31 mars 1993 (SHM
1993:15), att beredningen borde fortsätta på
basis av den förstnämnda arbetsgruppens
förslag.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte
den 28 mars 1996 en arbetsgrupp för krisbered-
skap inom socialförsäkringen, som fick i
uppdrag att före den 30 april 1997 utreda de
problem som är förknippade med tryggandet
av de lagstadgade försäkringarna samt av
social- och hälsovårdsministeriets verksam-

hetsmöjligheter i fråga om dem i sådana
svåra och långvariga krissituationer som av-
ses i 2 § beredskapslagen. I arbetsgruppens
promemoria (SHM arbetsgruppspromemorior
1997:10) ingick ett förslag till ändring av 16
§ beredskapslagen.

Vid ministeriernas beredscapschefsövning-
ar 1995 konstaterades att beredskapslagen
bör ändras och kompletteras till den del den
gäller byggandet och det lagstadgade ut-
komstskyddet, samt att den reglering som
gäller tjänstemännen under undantagsförhål-
landen bör göras klarare.

Justitieministeriet tillsatte den 14 oktober
1996 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att
utreda behovet av ändring av beredskapsla-
gen och lagen om försvarstillstånd, med be-
aktande bl.a. av reformen av de grundläg-
gande fri- och rättigheterna och Finlands
EU-medlemskap, samt att utarbeta de behö-
vliga förslagen till författningsändringar. Ar-
betsgruppen för ändring av beredskapslag-
stiftningen bad den 8 november 1996 de
ministerier som inte var representerade i ar-
betsgruppen samt Finlands Kommunförbund,
Kommunernas Pensionsförsäkring, folkpen-
sionsanstalten och Försörjningsberedskaps-
centralen att meddela arbetsgruppen vilka
eventuella behov gällande ändring av bered-
skapslagen och lagen om försvarstillstånd
det finns inom deras förvaltningsområden.
Arbetsgruppen avgav sitt betänkande den 29
april 1997. Beträffande de sociala förmåner-
na var det förslag gällande ändring av 16 §
beredskapslagen som ingick i arbetsgruppens
betänkande likadant som det förslag som
den av social- och hälsovårdsministeriet till-
satta arbetsgruppen för krisberedskap inom
socialförsäkringen lagt fram i sin promemo-
ria.

Justitieministeriet begärde utlåtande om
det förslag som lagts fram av arbetsgruppen
för ändring av beredskapslagstiftningen hos
ministerierna, justitiekanslern i statsrådet,
riksdagens justitieombudsman, vissa länssty-
relser (inklusive Ålands) och de regionala
miljöcentralerna, huvudstaben, pensions-
skyddscentralen, Försörjningsberedskapscen-
tralen, folkpensionsanstalten, statskontoret,
Finlands Bank och finansinspektionen. Dess-
utom begärdes utlåtanden hos Finlands
Fackförbunds Centralorganisation FFC, In-
dustrins och Arbetsgivarnas Centralförbund,
Bankföreningen i Finland, vissa organisa-
tioner och andra aktörer inom pensions- och
försäkringsbranschen samt vissa organisa-

tioner inom byggnadsbranschen. I utlåtandena förhöll man sig i allmänhet positivt till arbetsgruppens förslag. I försäkringsbranschens utlåtanden fästes uppmärksamhet vid att det under undantagsförhållanden kan finnas behov av att ordna fullföljdsförfarandena i fråga om de sociala förmånerna på ett sätt som avviker från förfarandena under normala förhållanden.

Försvarsrådet behandlade reformen av beredskapslagstiftningen vid sitt möte den 22 oktober 1997 och på nytt den 25 augusti 1999. Försvarsrådet konstaterade att beredningen kunde fortsätta utgående från förslagen.

Regeringens proposition grundar sig främst på det förslag som lagts fram av arbetsgruppen för ändring av beredskapslagstiftningen och de utlåtanden som avgetts om det. Den fortsatta beredningen av förslaget har skett som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med andra propositioner

Den av justitieministeriet tillsatta yttrandefrihetskommisionen framlade i sitt betänkande av den 18 februari 1997 (kommittebetänkande 1997:3) ett förslag till en ny lag om yttrandefrihet inom masskommunikation. Arbetsgruppen för ändring av beredskapslagstiftningen tog i sitt betänkande in ett förslag gällande ändring av 14 § lagen om försvarstillstånd så att paragrafen skulle motsvara nämnda förslag. Det har dock ansetts vara ändamålsenligast att ändra bestämmelsen i samband med den regeringsproposition som gäller revidering av yttrandefrihetslagstiftningen. Samtidigt bör även behovet av att se över 13, 15, 33 och 34 § i lagen om försvarstillstånd samt 43 § beredskapslagen, vilka paragrafer handlar om kommunikation och information, övervägas.

Finansministeriet har den 16 februari 1999 tillsatt en arbetsgrupp för att utreda regleringen av finansmarknaden under undantagsförhållanden. Arbetsgruppen skall utarbeta ett förslag till sådana ändringar av beredskapslagstiftningen om finansmarknaden som föranleds av Finlands medverkan i euroområdet, varvid hänsyn tas till bestämmelserna i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Dessutom skall arbetsgruppen

vid behov lägga fram förslag till andra bestämmelser om skapande av beredskap för undantagsförhållanden i fråga om finansmarknaden.

6.2. Samband med internationella fördrag och förpliktelser

Vid beredningen har uppmärksamhet fästs vid att bestämmelserna i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd skall vara i överensstämmelse med Finlands förklarade förpliktelser. Särskilt viktiga i detta avseende är MP-konventionen och Europarådets människorättskonvention.

I propositionen har man också strävat efter att säkerställa att beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd överensstämmer med de förpliktelser som följer av medlemskapet i Europeiska unionen.

Beredskapslagstiftningen faller i sig inte inom Europeiska gemenskapens kompetens, men åtgärderna enligt denna lagstiftning är till sin natur sådana att de kan ha djupgående verkningar framför allt på verksamheten på den inre marknaden, som kan betraktas som ett av de mest centrala områdena för Europeiska gemenskapens reglering. I Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen tilläts begränsning av de fyra friheterna (fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital) under vissa förutsättningar. I fråga om alla de fyra friheterna nämns som en begränsningsgrund allmän ordning eller säkerhet. Bestämmelserna kan karaktäriseras som sådana särskilda grunder för avvikelser som hänför sig till allmän ordning och säkerhet.

Utöver dessa fördragsbestämmelser innehåller artiklarna 296-298 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen bestämmelser med stöd av vilka en medlemsstat på grundval av sina säkerhetsintressen i vissa situationer kan vidta åtgärder utan hinder av fördraget. Bestämmelserna i dessa artiklar i fördraget kan karaktäriseras som allmänna avvikelser som hänför sig till säkerhet. Enligt artikel 298 övervakar kommissionen tillämpningen av artiklarna.

Artikel 296.1 i EG-fördraget består av två punkter. Enligt den första av dem skall ingen medlemsstat vara förpliktad att lämna sådan information vars avslöjande den "anser strida mot sina väsentliga säkerhetsintressen". Den andra punkten, punkt b, har

begränsats i fråga om tillämpningsobjektet. De åtgärder som får vidtas enligt den är sådana som medlemsstaten anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel. Tillämpningen av artikel 296.1 b begränsas i artikel 296.2, enligt vilken rådet skall fastställa en lista över varor på vilka bestämmelserna i artikel 296.1 b skall tillämpas. En sådan lista har fastställts 1958, och den har inte ändrats sedan dess. Den har inte heller publicerats. Tillämpningen av artikel 296.1 b begränsas ytterligare genom det krav som finns i den sista meningen i nämnda punkt: "sådana åtgärder får inte försämra konkurrensvillkoren på den gemensamma marknaden vad gäller varor som inte är avsedda speciellt för militärändamål".

Artikel 297 i EG-fördraget skiljer sig från den föregående artikeln i två avseenden. För det första har utgångspunkten för utformningen av artikeln varit fullgörandet av medlemsstaternas skyldighet att samråda med varandra, och rätten för en medlemsstat att vidta åtgärder som innebär avvikelser från de förpliktelser som medlemskapet innebär framgår endast indirekt av den. För det andra fastställs i artikeln inte arten av eller föremålet för de åtgärder som medlemsstaten vidtar, utan förutsättningarna för tillämpningen av artikeln har begränsats genom att de situationer räknas upp då den kan tillämpas.

Artikeln kan för det första tillämpas i situationer som hänför sig till den yttre säkerheten, vilka i artikeln uttrycks med termerna "i händelse av krig eller vid en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara". En annan situation i vilken artikeln kan tillämpas hänför sig till en medlemsstats inre säkerhet. Denna förutsättning har i artikeln beskrivits så, att det är fråga om "åtgärder som en medlemsstat kan se sig tvungen att vidta vid allvarliga interna störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning". En tredje tillämpningsförutsättning hänför sig till fullgörandet av internationella skyldigheter. Det är fråga om situationer då en stat vidtar åtgärder som strider mot dess förpliktelser som medlem "för att fullgöra de skyldigheter den har tagit på sig i syfte att bevara fred och internationell säkerhet".

Av förutsättningarna för tillämpningen av artikeln kan den slutsatsen dras att de åtgärder som en medlemsstat vidtar skall vara temporära. Syftet med åtgärderna är att få kontroll över krissituationer, vilket för sin del framgår av den skyldighet för medlemsstaterna att samråda med varandra som ingår i artikeln. Syftet med dessa förhandlingar är enligt artikeln att förhindra att den gemensamma marknads funktion påverkas av åtgärder som medlemsstaterna vidtar.

Beträffande artiklarna finns ingen sådan tillämpningspraxis av gemenskapernas domstol som direkt skulle gälla dem. I en del fall har man dock tangerat dessa artiklar.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Beredskapslagen

1 §. Det föreslås att 1 § 1 mom. beredskapslagen ändras så, att ur momentet slopas hänvisningen till medborgarskap som en definition av vem som omfattas av tillämpningsområdet för de grundläggande fri- och rättigheterna. Vid den reform av de grundläggande fri- och rättigheterna som trädde i kraft 1995 utvidgades den krets av personer som skyddas av bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna så, att bestämmelserna i regel omfattar alla som faller under Finlands jurisdiktion. Därför bör motsvarande ändring göras i beredskapslagens 1 §, i vilken lagens syfte definieras.

2 §. Det föreslås att definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen kompletteras så, att till lagens 2 § 3 punkt fogas ett omnämnande om en allvarlig internationell spänning som innebär ett krigshot och som förutsätter åtgärder som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap. Till övriga delar bibehålls bestämmelsen oförändrad.

Syftet med förslaget är att precisera definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen och att få den att motsvara försvarsrådets kristypsklassificering. I motiveeringen till regeringens proposition gällande stiftandet av beredskapslagen konstateras uttryckligen att lagens definition av undantagsförhållanden bygger på försvarsrådets kristypsklassificering. Hit hör också skärpning av det internationella läget.

Definitionen av undantagsförhållanden i beredskapslagen är av central betydelse också vid det praktiska fullgörandet av den skyldighet att vidta förberedelser om vilken föreskrivs i lagens 40 §. De som omfattas av skyldigheten skall genom beredskapsplaner och andra förberedelser säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt vid sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen.

Det föreslås att en förutsättning för att en internationell spänning skall tolkas så, att undantagsförhållanden anses råda, skall vara att den är så allvarlig att den innebär ett krigshot. När vid bedömningen av en situation undantagsförhållanden skall anses före-

ligga, skall de otillräcklighets- och nödvändighetskriterier om vilka bestäms i beredskapslagen iakttas. Tillämpningen begränsas då av kravet på att situationen skall vara sådan att de normala befogenheterna inte är tillräckliga. Situationen skall också förutsätta att sådana åtgärder vidtas som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap. Med försvarsberedskap avses i bestämmelsen inte enbart åtgärder som till sin natur är militära, utan begreppet omfattar alla sådana åtgärder inom samhällslivets olika sektorer som är nödvändiga för skyddande av de nationella, samhälleliga och för varje individ viktiga intressen och värderingar som avses i 1 § beredskapslagen.

Begreppet spänning i bestämmelsen kan t.ex. förutsätta sådana åtgärder för höjande av den militära beredskapen vilkas förberedelse tar t.o.m. flera månader i anspråk. Dyliga åtgärder är t.ex. byggandet av skydd och skapandet av kristida produktionskapacitet inom försvarsmaterielindustrin. De kan dessutom vara förknippade med utövande av tillsyns-, reglerings- och beslutanderättsbefogenheter. Det kan vara nödvändigt att snabbt få i bruk markområden för byggande av försvarsanordningar samt för säkerställande av funktionsförmågan i fråga om trupper och deras materiel. På verksamheten i civilsamhället kan en allvarlig internationell spänning som kräver höjd försvarsberedskap inverka så, att man kan tvingas trygga den ekonomiska försörjningsberedskapen i vårt land genom särskilda åtgärder, bl.a. genom att förhindra utförsel av strategisk materiel och andra nyttigheter som är känsliga för kriser. Också av den anledningen att en allvarlig internationell spänning i många avseenden kan avvika från en sådan ekonomisk kris som avses i beredskapslagen, är det nödvändigt att i beredskapslagen särskilt nämns att en ovan nämnd spänning innebär undantagsförhållanden.

Den föreslagna preciseringen av 2 § 3 punkten beredskapslagen står inte heller i strid med artikel 297 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Enligt artikeln har en medlemsstat vid en allvarlig internationell spänning som innebär krigsfara möjlighet att vidta åtgärder vilka, för att det skall kunna förhindras att den gemensamma marknadens funktion påverkas av dem, krä-

ver samråd med de andra medlemsstaterna.

3 §. Det föreslås att paragrafen ändras så, att av den uttryckligen framgår att den förordning som avses i bestämmelsen skall utfärdas av republikens president. Enligt den nya grundlagens 80 § kan förutom republikens president också statsrådet och ministerierna utfärda förordningar. En förordning skall utfärdas av statsrådet, om det inte uttryckligen i en bestämmelse i lag eller i grundlagen anges att den skall utfärdas av presidenten eller ett ministerium.

Eftersom det är statsrådet som utövar befogenheterna enligt beredskapslagen, är det ändamålsenligt att bibehålla systemet enligt den gällande beredskapslagen, dvs. att befogenheterna inte införs genom statsrådets eget beslut utan att det också krävs medverkan av republikens president. För detta talar också det faktum att republikens president också enligt den nya grundlagen är försvarsmaktens överbefälhavare (128 § 1 mom.). Likaså skall republikens president med riksdagens samtycke besluta om krig och fred (93 § 1 mom.).

4 §. I paragrafen föreskrivs om ett förfarande som med avvikelse från lagens 3 § kan tillämpas i brådskande fall. Det föreslås att ordalydelsen i 1 mom. för tydlighetens skull ändras så, att det uttryckligen framgår att befogenheterna att utfärda förordning också i brådskande situationer skall finnas hos republikens president. I övrigt hänvisas till vad som sagts i motiveringen till 3 §.

5 §. Bestämmelserna i paragrafen gäller sådana exceptionella situationer då regeringen anser att det fortfarande är nödvändigt att utöva befogenheterna enligt beredskapslagen men riksdagen ännu inte har hunnit fatta beslut om en ny förordning som behövs för detta. Det föreslås att ordalydelsen i paragrafen för tydlighetens skull ändras så, att det uttryckligen framgår att befogenheterna att utfärda förordning finns hos republikens president också i sådana exceptionella situationer som avses i bestämmelsen. I övrigt hänvisas till vad som sagts i motiveringen till 3 §.

6 §. På grund av den nya grundlagen föreslås paragrafens ordalydelse bli ändrad så, att i den uttrycks att statsrådet genom förordning utfärdar bestämmelser om utövande av de befogenheter som ingår i 4 kap. beredskapslagen. Såsom framgår av detaljmotiveringen till 48 § i den proposition (RP 248/1989 rd, s. 38) genom vilken bered-

skapslagen stiftades har 6 § beredskapslagen ursprungligen varit avsedd att omfatta också sådana fall där statsrådet fattar enskilda förvaltningsbeslut. Trots att statsrådet i allmänhet utövar den befogenhet som ingår i 4 kap. beredskapslagen genom att i förordning utfärda allmänna bestämmelser föreslås i paragrafen vid sidan om förordningar emellertid bli nämnt också beslut för att bestämmelsens tillämpningsområde inte skall inskränkas från vad som ursprungligen avsetts.

Ur paragrafen slopas också omnämmandet av att statsrådet utfärdar författningar med stöd av sådana av republikens president utfärdade förordningar som avses i 3—5 §. Trots att konstaterandet av undantagsförhållanden förutsätter en av republikens president utfärdad förordning och trots att det i dessa förordningar som republikens president utfärdar bör specificeras vilka befogenheter statsrådet får utöva, grundar sig statsrådets befogenhet att utfärda förordningar i sista hand på beredskapslagen och särskilt på bestämmelserna i lagens 4 kap.

7 §. Paragrafen föreslås i fråga om befogenheten att utfärda förordningar bli ändrad på det sätt som den nya grundlagens ikraftträdande föranleder. Såsom anges ovan är 6 § avsedd att omfatta också sådana förvaltningsbeslut som statsrådet fattar. Därför nämns i 1 mom. vid sidan om förordningar som statsrådet utfärdar också beslut.

I 2 mom. ingår de ändringar som den nya grundlagens reglering av rätten att utfärda förordningar föranleder. Momentet gäller situationer där förutsättningarna att utöva en befogenhet som avses i 4 kap. beredskapslagen upphör. Ett sådant upphörande kan komma i fråga särskilt i det fall att de allmänna förutsättningar för utövande av befogenheter som anges i 8 § beredskapslagen inte längre motsvaras.

Det föreslås att 3 mom. ändras på det sätt som de ändringar som föreslås i 6 och 7 § föranleder. Av den proposition (RP 248/1989 rd, s. 17) som lett till stiftandet av beredskapslagen framgår att i 7 § 3 mom. avses att enskilda beslut upphör att gälla därför att deras rättsliga grund upphävs. För tydlighetens skull föreslås i bestämmelsen särskilt bli nämnt en situation där flera olika befogenheter utövas med stöd av en förordning som statsrådet utfärdat men där förutsättningarna för utövande av en enskild befogenhet upphör på det sätt som avses i 2 mom.

9 §. Paragrafen utgörs av en bestämmelse som begränsar utövandet av myndigheternas befogenheter, eftersom befogenheterna inte får utövas eller verkställighet ske på ett sätt som strider mot 9 § beredskapslagen. Enligt förslaget slopas hänvisningarna till enskilda paragrafer i regeringsformen ur bestämmelsen. Däremot nämns i bestämmelsen de grundläggande fri- och rättigheter som bestämmelsen gäller.

Det föreslås att det allmänna förbudet mot diskriminering i 1 mom. ändras så, att det motsvarar det diskrimineringsförbud som i dag ingår i 5 § 2 mom. regeringsformen. Motsvarande bestämmelse ingår i det nya 6 § 2 mom. grundlagen. Diskrimineringsförbudet i beredskapslagen är av betydelse dels när befogenheterna under undantagsförhållanden anvisas genom förordningar som utfärdas av republikens president, dels när befogenheterna utövas med stöd av förordningar som statsrådet utfärdar. Syftet med förslaget är förhindra att en person utan godtagbart skäl särbehandlas på basis av de i bestämmelsen nämnda diskrimineringsgrunder som hänför sig till person. I bestämmelsen förutsätts således inte att alla människor under alla förhållanden skall bemötas lika, om inte de relevanta omständigheterna är desamma. Avsikten är att 9 § 1 mom. i den gällande beredskapslagen skall ges samma innebörd som jämlikhetsprincipen i 5 § regeringsformen tidigare har givits i lagstiftningspraxis.

Det gällande förbudet mot diskriminering i 5 § 2 mom. regeringsformen togs in i lagen i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna. Diskrimineringsförbudet i såväl regeringsformen som beredskapslagen grundar sig direkt på de bestämmelser och diskrimineringsförbud vilkas syfte är att trygga jämlikheten och som finns i de internationella människorättskonventionerna. Förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder i 5 § 2 mom. regeringsformen är inte uttömmande, utan också diskriminering på andra grunder som hänför sig till person är förbjuden. Diskrimineringsförbudet i 9 § 1 mom. i den gällande beredskapslagen bör tolkas på samma sätt. I momentet förbjuds också diskriminering av andra orsaker som är jämförbara med de förbjudna diskrimineringsgrunder som räknas upp i bestämmelsen. Syftet med den föreslagna ändringen är att förhindra eventuella oklarheter till följd av skillnader mellan

de förbjudna diskrimineringsgrunder som räknas upp i grundlagen och de som anges i beredskapslagen.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar den första meningen i den gällande paragrafens 2 mom. Enligt det får vid undantagsförhållanden inte någons rättigheter begränsas i större utsträckning än vad situationen oundgängligen kräver.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs om sådana absolut skyddade rättigheter från vilka avvikelser inte kan göras ens under undantagsförhållanden. I artikel 4 i MP-konventionen och i artikel 15 i Europarådets människorättskonvention uppräknas sådana rättigheter som åtnjuter ett absolut skydd och från vilka avvikelser inte kan göras ens under allmänt nödläge. Sådana absoluta rättigheter är enligt artikel 4 i MP-konventionen rätten till livet, förbudet mot tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, förbudet mot slaveri och gäldsfångelse, förbudet mot retroaktiv strafflag och principen om tillämpning av lindrigare lag, rätten att erkännas som person i rättsligt hänseende samt rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Förteckningen i artikel 15 i Europarådets människorättskonvention är något mera begränsad. Å andra sidan ingår i artikel 4 i tilläggsprotokoll nr 7 till konventionen också ett absolut förbud mot att åtala eller bestraffa någon två gånger för samma gärning (*ne bis in idem*-principen).

Enligt 16 a § 2 mom. regeringsformen kan genom lag föreskrivas om sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. En ytterligare förutsättning är att begränsningarna är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. Genom hänvisningen till de internationella förpliktelserna i fråga om de mänskliga rättigheterna understryks bl.a. att det absoluta skydd i fråga om vissa rättigheter som avses i MP-konventionen och i Europarådets människorättskonvention också är bindande för Finland. Därför uppräknas i 9 § 3 mom. beredskapslagen vissa rättigheter som åtnjuter absolut skydd, på samma sätt som i den andra meningen i det gällande 9 § 2 mom.

Enligt 3 mom. är sådana rättigheter som inte får begränsas med stöd av beredskapslagen den i regeringsformen tryggade rätten till liv och till personlig integritet samt religions- och samvetsfriheten. Ingen får heller med stöd av lagen utsättas för behandling som kränker människovärdet. På grund av Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna kan inte heller de övriga grundläggande fri- och rättigheterna som åtnjuter absolut skydd enligt människorättskonventionerna begränsas, trots att de inte alla räknas upp i bestämmelsen. Ingen får t.ex., inte ens under undantagsförhållanden, betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes, och ingen får dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks.

Med personlig integritet avses främst fysisk integritet. Den togs in i regeringsformen som en uttrycklig grundläggande rättighet först i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna, även om skyddet för den personliga integriteten vedertaget hade härletts ur 6 § regeringsformen som tryggar den personliga friheten. Ingen av befogenheterna enligt beredskapslagen berättigar till kränkning av någons personliga integritet. De inspektioner som nämns i lagens 41 § avser inte kroppsvisitation utan uttryckligen inspektion av lokaler. Denna befogenhet kan däremot kränka en persons hemfrid, vilket konstaterades redan i motiveringen till den regeringsproposition som låg till grund för stiftandet av beredskapslagen.

Också samvetsfriheten är en rättighet som först i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna togs in i regeringsformen uttryckligen som en skyddad grundläggande rättighet. Den omfattar såväl religiösa som andra världs- eller livsåskådningar.

Enligt förslaget skall i 9 § 3 mom. inte längre föreskrivas om något absolut skydd för ära. Före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna fanns bestämmelser om skyddet för ära i 6 § 1 mom. regeringsformen (skydd för liv och ära). I dag tryggas skyddet för ära (i den gällande regeringsformen används termen heder) i samband med privatliv och hemfrid i regeringsformens 8 §. I den nya grundlagen ingår motsvarande bestämmelse i 10 § 1 mom. I beredskapslagen har bestämmelsen om skyddet för ära

främst varit av principiell betydelse.

I 4 mom. föreskrivs om sådana i grundlagen tryggade grundläggande fri- och rättigheter som kan begränsas endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland. Sådana rättigheter är yttrandefriheten, mötes-, demonstrations- och föreningsfriheten (10 § 1 mom. och 10 a § regeringsformen samt 12 § 1 mom. och 13 § i den nya grundlagen) samt brev- och telefonhemligheten och hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden (8 § 2 mom. regeringsformen och 10 § 2 mom. i den nya grundlagen), rätten att hos myndigheterna använda sitt eget språk (14 § 2 mom. regeringsformen och 17 § 2 mom. i den nya grundlagen) och rätten till en rättvis rättegång (16 § regeringsformen och 21 § i den nya grundlagen). Momentet motsvarar till sitt sakinnehåll huvudsakligen den sista meningen i det gällande 9 § 2 mom. beredskapslagen. I förslaget nämns uttryckligen de grundläggande fri- och rättigheter som bestämmelsen gäller. En ny rättighet som uttryckligen skyddas i bestämmelsen är demonstrationsfriheten. Före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ansågs det att verkställighet av en allmän sammankomst i form av en demonstration och deltagande i en sådan var ett godtagbart sätt att utöva församlings- och yttrandefriheten.

I rättigheten att lämna landet kan enligt 7 § 2 mom. regeringsformen nödvändiga begränsningar föreskrivas genom lag bl.a. för att säkerställa att skyldigheten att försvara landet fullgörs. Motsvarande bestämmelse ingår i 9 § 2 mom. i den nya grundlagen. Beredskapslagen innehåller dock inte några sådana befogenheter med stöd av vilka någons rättighet att lämna landet kan begränsas. Därför föreslås denna rättighet inte bli nämnd i momentet.

Med rätten till en rättvis rättegång avses i detta sammanhang den i 16 § regeringsformen tryggade rätten för var och en att på ett tillbörligt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans rättigheter eller skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt lagskipningsorgan. Rätten till en rättvis rättegång är en i grundlagen inskriven processuell grundläggande rättighet, som är av väsentlig betydelse med tanke på individens rättsliga ställning. Dessförinnan fanns i regeringsfor-

men endast en snäv bestämmelse om rätten till laga domstol (13 § regeringsformen).

På grund av att den grundläggande rättighet som gäller den personliga friheten är av så central betydelse föreskrivs i momentet dessutom att den kan begränsas endast med stöd av 22, 22 a och 23 §. Bestämmelserna gäller skyldighet att utföra arbete. I den gällande 9 § beredskapslagen ingår en motsvarande hänvisning till 22 och 23 §.

Andra grundläggande fri- och rättigheter som med stöd av befogenheterna i beredskapslagen kan begränsas när det är nödvändigt för att situationen skall kunna fås under kontroll är rätten att fritt förflytta sig inom landet, som kan begränsas med stöd av lagens 33 § 1 mom. 3 punkt (förbud mot att vistas och röra sig på vissa områden) och 33 § 2 mom. (förbud mot att vistas på en bestämd ort eller avlägsna sig därifrån eller begränsning av dessa rättigheter) och rätten att välja boningsort, som omedelbart kan begränsas med stöd av den föreslagna 34 a § (förflyttning av befolkningen till en annan ort) samt medelbart med stöd av lagens 25 § (befogenhet att bestämma att en anställd skall sköta en annan tjänst eller att ett ämbetsverk flyttas till en annan ort). Skyddet för privatlivet och hemfriden kan begränsas med stöd av beredskapslagens 33 § 2 punkt (befogenhet att bestämma om användningen av telekommunikationer och om ändringar i telenäten, vilket möjliggör att t.ex. teleanslutningar tas i bruk) samt med stöd av 41 och 44 § (befogenhet för myndigheterna att förrätta inspektioner samt bestämmande om att myndigheterna skall ges upplysningar och utredningar). Beträffande många av de befogenheter som finns i beredskapslagen innebär utövandet av dem ett ingrepp i egendomsskyddet.

Av de ovan nämnda bestämmelserna motsvarar de föreslagna 22 a §, 33 § 2 mom. och 34 a § bestämmelser i det gällande 65 § 1 mom. lagen om räddningsväsendet på det sätt som anges nedan. Bestämmelserna i 9 § beredskapslagen är liksom de andra bestämmelserna i lagens 3 kap. redan nu tillämpliga också på befogenheterna enligt lagen om räddningsväsendet med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 65 § 2 mom. lagen om räddningsväsendet. En överföring av bestämmelserna om befogenheter under undantagsförhållanden från lagen om räddningsväsendet till beredskapslagen på föreslaget sätt skulle dock klargöra de begränsningar som gäller

införandet och utövandet av dessa befogenheter.

Alla de begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna som beredskapslagen möjliggör föreslås inte bli uppräknade i bestämmelsen. En sådan förteckning skulle inte ha någon större betydelse i sig. Trots att man har strävat efter att avgränsa befogenheterna enligt 4 kap. beredskapslagen så noggrant som möjligt, är det omöjligt att förutse alla de konkreta situationer då man i praktiken kan bli tvungen att tillämpa bestämmelserna. Dessutom kan det vara svårt att fastställa en exakt gräns gällande de enskilda grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom de i viss mån har anknytning till varandra. De grundläggande fri- och rättigheternas innebörd är också nära förknippad med de rättigheter som tryggats i de centrala människorättskonventionerna och vilkas innebörd å sin sida utformas genom tillsynsorganens tillämpningspraxis. Också i Finland kan tolkningen av de grundläggande rättigheterna väntas bli ytterligare preciserad efter reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna.

När befogenheterna enligt beredskapslagen införs och när de tillämpas skall som rättsliga begränsningar, förutom bestämmelserna i lagens 9 §, alltid iaktas också de allmänna principerna enligt 8 §, såsom nödvändighets-, ändamålsbundenhets- och proportionalitetsprincipen. Motsvarande principer kan också härledas av de internationella avtal om mänskliga rättigheter som är bindande för Finland och vilka enligt vad som betonas i lagens 10 § är förpliktande.

15 §. Det inledande stycket i 1 mom. föreslås bli ändrat så, att statsrådet kan övervaka och reglera också byggandet. Det föreslås att till 1 mom. 1 punkten fogas ett omnämnande av dem som har hand om byggandet. Statsrådet kan således med stöd av denna punkt genom förordning föreskriva att de är skyldiga att delta i vissa byggnadsprojekt. Med dem som har hand om byggandet avses först och främst alla inom byggnadsbranschen verksamma entreprenörer såsom husbyggnadsentreprenörer, mark- och anläggningsentreprenörer, VVS-entreprenörer, asfaltentreprenörer och murningsentreprenörer. Till dem som har hand om byggandet hör också bl.a. de som hyr ut byggmaskiner och företag som förmedlar särskilt kunnande inom byggnadsbranschen samt andra företag som medverkar till genomförandet av ett

byggnadsprojekt, trots att de själva inte direkt ansvarar för genomförandet av projektet. Enligt det föreslagna tillägget får statsrådet entydigt befogenheter att under undantagsförhållanden vidta arrangemang genom vilka maskinbestånd, yrkeskunskap och andra produktionsfaktorer snabbt kan uppbringas för sådant byggande som är nödvändigt för höjande av försvarsberedskapen och för annat byggande som skall ges företräde under undantagsförhållanden.

Det föreslås att i 1 mom. tas in en ny 4 punkt, enligt vilken statsrådet skall ha befogenheter att bestämma att byggnadsprojekt inte får inledas eller fortsättas utan särskilt tillstånd samt att fastställa grunderna för beviljandet av tillståndet. Prioriteringsordningen mellan olika byggnadsprojekt bestäms enligt dessa grunder. Myndigheterna kan enligt förslaget bestämma om avbrytande av pågående byggnadsprojekt i ett sådant skede då detta kan göras utan att det redan färdigställda objektet åsamkas väsentlig skada. Genom att det krävs särskilt tillstånd av myndigheterna för att byggande skall få fortsättas och nya objekt påbörjas säkerställs att förvaltningen kan hålla sig à jour med totalbehovet i fråga om byggandet och med resurserna för byggandet. I praktiken kommer det separata tillståndssystemet att genomföras så, att det byggnadslovssystem som tillämpas under normala förhållanden utvidgas och den prövningsrätt som hänförs sig till beviljandet av loven utökas väsentligt.

Till 1 mom. 5 punkten föreslås bli fogad en bestämmelse med stöd av vilken statsrådet kan bestämma att behövliga skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar skall inrättas och ordnas i syfte att trygga befolkning och egendom. Bestämmelsen ersätter den nuvarande 65 § 1 mom. 4 punkten lagen om räddningsväsendet.

Det är fråga om en särskild bestämmelse om skyldigheten att bygga som kompletterar den föreslagna 15 § 1 mom. 1 punkten beredskapslagen. Den skyldighet som följer av den föreslagna 1 punkten skulle kunna riktas till dem som har hand om byggandet. Skyldigheten skulle alltså kunna gälla endast dem som arbetar inom byggbranschen. Den särskilda bestämmelse om inrättande av skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar som ingår i den föreslagna 5 punkten har däremot inte en avgränsad målgrupp. Statsrådet kan alltså, när de förutsättningar som anges i bestämmelsen finns, ålägga

också t.ex. enskilda fysiska personer och juridiska personer att uppföra sådana skyddskonstruktioner som det rådande undantagsförhållandet förutsätter.

Paragrafens 1 mom. 2 och 3 punkt motsvarar punkter i gällande paragraf.

I 2 mom. föreslås tekniska ändringar som beror på att statsrådet utövar sina med 1 mom. förenliga befogenheter genom att utfärda förordningar.

16 §. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket statsrådet under undantagsförhållanden har rätt att övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd samt utkomststöd. Den lagstadgade försäkringen omfattar lagstadgade pensioner och annan lagstadgad socialförsäkring, medan de sociala understöden å sin sida omfattar också lagstadgad utkomstskydd. Avsikten är att bestämmelsen skall täcka alla befintliga och framtida förmåner som hänförs till den lagstadgade försäkringen eller sociala understöd, såsom lagstadgad sjukförsäkring, pensionsförsäkring, folkpensions- och arbetspensionsförsäkring, utkomstskydd för arbetslösa, ersättningar för skada, ådragen i militärtjänst, ersättningar enligt lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990), lagstadgad olycksfallsförsäkring och patientförsäkring, barnbidrag, stöd för hemvård av barn, moderskapsunderstöd, militärunderstöd, studiestöd, underhållsstöd, bostadsbidrag, handikappbidrag, vårdbidrag för barn, vårdbidrag till pensionstagare samt ersättningar till veteraner.

Förutom lagstadgad försäkring och sociala understöd skall tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen också omfatta utkomststöd. Enligt 1 § lagen om utkomststöd (1412/1997) hänförs utkomststödet till socialvården. För att de nya befogenheter som statsrådet nu föreslås få entydigt skall omfatta också utkomststödet, har det ansetts vara befogat att i författningstexten uttryckligen nämna denna stödform.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan statsrådet också genom förordning föreskriva om undantag från grunderna för och verkställigheten av de förmåner som hänförs sig till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststöd. Syftet med bestämmelsen är att genom temporära åtgärder som vidtas under undantagsförhållanden trygga försörjningen för dem som omfattas av förmånssystemet. Ett sätt att göra detta är att

förenkla den helhet som består av ett mycket stort antal olika förmåner. Verksamhetsbetingelserna i fråga om det lagstadgade systemet för försäkring och sociala understöd bör tryggas i svåra krissituationer. I annat fall kan förmånstagarnas försörjning äventyras på ett allvarligt sätt, t.ex. om pensionssystemet inte fungerar. Om systemet inte fungerar i en krissituation kan en del förmånstagare t.o.m. helt och hållet bli utan sin rättmätiga försörjning. I sista hand är det samhället som, genom att betala den form av utkomstskydd som kommer i sista hand, dvs. utkomststöd, ansvarar för dem som blir utan försörjning. Därför måste verksamhetsbetingelserna för systemet med utkomststöd kunna tryggas också under undantagsförhållanden.

För närvarande föreskrivs om de förmåner som hör till den lagstadgade försäkringen eller sociala understöd i många olika författningar. Under undantagsförhållanden kan det vara nödvändigt att snabbt kunna förenkla det nuvarande systemet. Under en kris kan det t.ex. vara nödvändigt att flytta ett stort antal människor från en ort till en annan, varvid fastställandet av förmånerna enligt de bestämmelser som tillämpas under normala förhållanden kan bli långsammare eller svårare eller t.o.m. omöjligt. De nya befogenheter gällande grunderna för förmånerna som fogas till beredskapslagen gör det möjligt att under undantagsförhållanden snabbt fatta de nödvändiga besluten för tryggande av befolkningens försörjning.

Genom förslaget ges löner och utkomstskyddsförmåner som grundar sig på löner samt förmåner som kan jämföras med dem lika ställning. Befolkningens försörjning är då inte beroende av hur försörjningen fås. Denna jämlikhetssynpunkt får allt större betydelse ju större det antal personer är vilkas försörjning i framtiden t.ex. på grund av åldrande inte längre grundar sig på lönearbete utan är beroende av att systemet för social trygghet fungerar på behörigt sätt.

Frivilliga försäkringar skall inte omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Enligt den sista meningen i bestämmelsen kan statsrådet också genom förordning föreskriva om undantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om de förmåner som avses i bestämmelsen samt utkomststödet. Under undantagsförhållanden kan förmånssystemen förenklas på ovan nämnt sätt t.ex. genom att olika förmåner sammanslås

till en helhet. I den lagstiftning om förmånerna som tillämpas under normala förhållanden kan rättssäkerhetsförfarandena i fråga om de olika förmånerna dock avvika från varandra. När förmånssystemen sammanslås kan det därför vara nödvändigt att bl.a. bestämma vilka rättelse- och fullföljdsförfaranden som skall iaktas när detta förenklade system tillämpas. Tillämpningen av bestämmelsen begränsas av det föreslagna 9 § 4 mom., enligt vilket den i grundlagen tryggade rätten till en rättvis rättegång får begränsas med stöd av beredskapslagen endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland.

22 a §. Enligt den föreslagna bestämmelsen ges statsrådet befogenheter att genom förordning föreskriva att varje i Finland bosatt person som har fyllt 17 men inte 65 år är skyldig att utföra arbete som förutsätts för att befolkningen skall kunna skyddas. Förutsättningen är att åläggandet av denna skyldighet kan anses vara behövligt för effektivisering av räddningsväsendet. Bestämmelsen ersätter den nuvarande 65 § 1 mom. 1 punkten lagen om räddningsväsendet. Det är fråga om en särskild bestämmelse om arbetsplikt med stöd av vilken det under undantagsförhållanden är möjligt att föreskriva om skyldighet att delta i befolkningsskyddsuppgifter. Till uppgifterna förordnas personer som i förväg reserverats för räddningsväsendeorganisationen under undantagsförhållanden och andra som oundgängligen behövs i det rådande läget.

24 §. Eftersom till lagen föreslås bli fogad en ny 22 a § som är en särskild bestämmelse om arbetsplikt bör till 24 § 1 mom. fogas en hänvisning också till denna bestämmelse. Härvid bör de omständigheter som uppräknas i 24 § 1 mom. beaktas också när den föreslagna 22 a § tillämpas.

25 a §. Till lagen föreslås bli fogad en särskild bestämmelse om räddningsväsendet enligt vilken statsrådet i syfte att effektivisera räddningsväsendet kan genom förordning föreskriva om undantag från vad som i övrigt gäller beträffande de skyldigheter och uppgifter som myndigheter vilka sköter uppgifter inom räddningsväsendet har samt beträffande befäls- och subordinationsförhållandena inom befolkningsskyddet. Paragrafen ersätter 65 § 1 mom. 7 punkten lagen om räddningsväsendet. Bestämmelsen kan bli tillämplig t.ex. för arrangerande av befogenhetsförhållandena mellan myndigheter

inom olika verksamhetsområden. Med stöd av bestämmelsen är det också möjligt att bestämma om delegering av rätten att avgöra ärenden.

29 §. Det föreslås att 5 punkten ändras så, att omnämmandet av biträdande kommundirektören ersätts med begreppet "någon annan ledande tjänsteinnehavare". I 57 § kommunallagen (953/1976) bestämdes att i en kommun kan finnas en eller flera biträdande kommundirektörer. Biträdande kommundirektören eller den av dem som förordnats därtill var ställföreträdare för kommundirektören. I den gällande kommunallagen (365/1995) som trädde i kraft i början av juli 1995 finns inga bestämmelser om biträdande kommundirektörer. Detta hindrar i och för sig inte kommunen från att anställa en tjänsteinnehavare med den benämningen, men denna kan då jämföras med en förvaltningsdirektör eller någon annan ledande tjänsteinnehavare. Avsikten är inte att med den föreslagna bestämmelsen i sak ändra på den nuvarande grundmodellen enligt 29 § beredskapslagen.

I bestämmelsen används uttrycket "fullmäktige" i överensstämmelse med terminologin i kommunallagen.

32 §. Paragrafen föreslås bli ändrad så, att räddningsväsendets särskilda behov beaktas i den. Enligt förslaget kan det föreskrivas att till myndigheternas användning skall upplåtas byggnader och lokaler samt sådana varor som nämns i 2 mom. också för att verkställa befolkningsskyddet. I 2 punkten nämns skilt för sig släcknings- och röjningsutrustning, utöver vilket till bestämmelsen fogas en hänvisning till varor som är nödvändiga för skötseln av räddningsväsendet. Motsvarande reglering ingår för närvarande i 65 § 1 mom. 5 punkten lagen om räddningsväsendet.

33 §. Beredskapslagens 33 § gör det möjligt att på förhand skapa beredskap för olika kriser vid höjandet av den ekonomiska eller militära försvarsberedskapen. Paragrafens 4 punkt har getts en så detaljerad utformning att dess tolkning vid de praktiska beredskapsövningarna har orsakat problem. Vid höjandet av beredskapen består en väsentlig del av förberedelserna av att trupperna övas upp till krigsdugliga helheter och att vapnens funktionsduglighet kontrolleras och vapnen skjuts in. Eftersom försvarsmaktens fredstida övningsområden under undantagsförhållanden inte räcker till för detta, kan det bli nöd-

vändigt att temporärt ta i besittning mark- och vattenområden, byggnader och lokaler också för dessa förberedelser.

Det föreslås att 33 § 4 punkten ändras så, att den möjliggör att områden och lokaler tas i besittning också för ovan nämnda övningsverksamhet. Genom den föreslagna ändringen slipper man de tolkningsproblem som beror på att den nuvarande bestämmelsen är så detaljerad och ofullständig, t.ex. genom att i den förteckning som omfattar byggande och reparation av flygfält, landsvägar och broar i dag inte alls nämns järnvägar eller farleder för vattentrafik. En ändring av bestämmelsen så, att till förteckningen i den skulle fogas ett omnämmande av övningsverksamhet skulle enbart innebära risk för nya tolkningsproblem. Därför föreslås det att i bestämmelsen används det allmänna begreppet höjande av försvarsberedskapen. Uttryckssättet skulle vara likartat som i 33 § 1 punkten, i vilken ekonomisk och militär försvarsberedskap nämns. Begreppet höjande av försvarsberedskapen begränsar tillämpningen av 33 § 4 punkten genom att det anger för vilket ändamål de åtgärder som nämns i punkten får vidtas.

Med försvarsberedskap avses detsamma som i den föreslagna 2 § 3 punkten. De åtgärder för höjande av beredskapen som vidtas inom trafikministeriets förvaltningsområde och som avses i 33 § 4 punkten ingår i detta begrepp.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 2 mom. med stöd av vilket statsrådet i syfte att nå målen för befolkningsskyddet kan begränsa befolkningens rörelsefrihet. Med stöd av bestämmelsen är det möjligt att förbjuda rätten att vistas på en bestämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller begränsa dessa rättigheter. Med hjälp av begränsningarna är det t.ex. möjligt att sträva efter att säkerställa en trygg evakuering.

Redan i gällande 33 § beredskapslagen ges statsrådet i 3 punkten befogenhet att begränsa befolkningens rörelsefrihet. Befogenheten kan emellertid enligt det inledande stycket i paragrafen utövas bara under sådana undantagsförhållanden som nämns i 2 § 1—3 punkten. Således kan befolkningens rörelsefrihet med stöd av bestämmelsen inte begränsas vid storolyckor. Också i dessa situationer kan det dock vara nödvändigt att ange begränsningar som gäller rörelsefriheten. Eftersom det inte är skäl att allmänt utsträcka tillämpningsområdet för regleringen i

33 § till samtliga undantagsförhållanden genom att ändra det inledande stycket föreslås till paragrafen bli fogat ett nytt 2 mom., med stöd av vilket det är möjligt att föreskriva om sådana begränsningar av rörelsefriheten som behövs i syfte att nå målen för befolkningsskyddet vid storolyckor som avses i 2 § 5 punkten beredskapslagen.

Enligt gällande 65 § 1 mom. 3 punkten lagen om räddningsväsendet har statsrådet rätt att, under undantagsförhållanden som anges i beredskapslagen, i syfte att effektivisera räddningsväsendet bestämma om begränsning av rörelsefriheten. Den föreslagna bestämmelsens tillämpningsområde är snävare än detta, eftersom det inte kan anses finnas behov av att bestämma om begränsningar av rörelsefriheten i sådana ekonomiska krisituationer som avses i 2 § 4 punkten beredskapslagen.

34 a §. Med stöd av den föreslagna bestämmelsen kan statsrådet genom förordning föreskriva att befolkningen eller en del av den eller produktionsanläggningar och egendom skall förflyttas annanstans från ett bestämt område. Befogenheten kan utövas bara i syfte att sköta räddningsväsendet och bara i den utsträckning som de exceptionella förhållandena förutsätter. Syftet med bestämmelsen är att trygga att befolkningen och viktiga produktionsanläggningar vid behov kan evakueras till en tryggare ort. För den allmänna ledningen av evakueringen svarar inrikesministeriet, och de andra ministerierna bestämmer om evakueringarna inom sina verksamhetsområden.

Ambetsverk eller inrättningar kan av statsrådet åläggas att flytta till en annan ort med stöd av gällande 25 § beredskapslagen. Till sammans med 25 § motsvarar den föreslagna bestämmelsen i sak den nuvarande regleringen i 65 § 1 mom. 2 punkten lagen om räddningsväsendet

34 b §. Med stöd av den föreslagna bestämmelsen kan statsrådet berättiga myndigheterna att i sin besittning ta sådan egendom som behövs för ordnande av inkvartering och bespisning samt annan försörjning av förflyttad befolkning. Befogenheten har ett nära samband med tryggheten av sådana evakueringar om vilka föreslås bli bestämt i 34 a §. Motsvarande bestämmelse ingår för närvarande i 65 § 1 mom. 5 punkten lagen om räddningsväsendet.

37 §. Enligt gällande 76 § 1 mom. lagen om räddningsväsendet betalas av statens me-

del full ersättning till den som med anledning av föreskrifter som meddelats enligt 65 § 1 mom. 5 punkten i samma lag har lidit skada, förutsatt att den skadelidande inte är berättigad till ersättning med stöd av någon annan lag. Med stöd av lagrummet kan statsrådet bestämma att för befolkningsskyddet får tas i bruk byggnader och lägenheter, transport-, släcknings-, röjnings-, första hjälps- och kommunikationsmedel och andra redskap samt egendom och förnödenheter som behövs för inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning. Motsvarande reglering som i punktens inledande del föreslås bli införlivad med beredskapslagen genom ändring av 32 §. Motsvarande reglering som i den avslutande delen av 65 § 1 mom. 5 punkten lagen om räddningsväsendet föreslås bli överförd till den nya 34 b § beredskapslagen. För att de skadelidandes rätt till full ersättning inte skall minska föreslås en hänvisning till 34 b § bli fogad till 37 § 1 mom. beredskapslagen.

Enligt förslaget skall ett nytt 2 mom. bli fogat till 33 § beredskapslagen. Bestämmelsen gäller i likhet med vad som anges i detaljmotiveringen till 33 § begränsning av rörelsefriheten vid storolyckor som avses i beredskapslagen. Enligt gällande lag om räddningsväsendet omfattas skador som eventuellt föranletts av sådana begränsningar inte av full ersättning enligt 76 § 1 mom. i den nämnda lagen. För att ersättningsskyldigheten inte skall utsträckas av den anledningen att regleringen föreslås bli överförd till beredskapslagen föreslås 1 mom. bli ändrat så, att det nya 33 § 2 mom. stannar utanför tillämpningsområdet.

40 a §. Planeringen av och förberedelserna för medicinalvården under undantagsförhållanden regleras särskilt i förordningen om medicinalvården under undantagsförhållanden (246/1963). Enligt 1 § leds planeringen av och förberedelserna för medicinalvården under krig och i andra undantagslagen av en riksmedicinalchef. Riksmedicinalchefen bistår vid planeringen av och förberedelserna för medicinalvården under undantagsförhållanden av en medicinaldelegation som lyder under social- och hälsovårdsministeriet. I förordningen ingår också närmare bestämmelser om delegationens sammansättning, utöver vilket statsrådet med stöd av förordningen har utfärdat ett beslut angående medicinaldelegationen (402/1963). Förordningen om medicinalvården under undan-

tagsförhållanden är en förordning som presidenten har utfärdat med stöd av den självständiga rätt som anges i 28 § regeringsformen.

På grund av den centrala betydelse som hälso- och sjukvården har i samband med förberedelserna för undantagsförhållanden är det alltjämt befogat med specialreglering. Därför föreslås till 6 kap. beredskapslagen, vilket kapitel gäller förberedelser inför undantagsförhållanden, bli fogad en 40 a § i vilken ingår de viktigaste bestämmelserna i den nämnda förordningen. Bestämmelserna skrivs om så att de motsvarar nuläget och ordvalet moderniseras.

Enligt gällande 40 § beredskapslagen leds, övervakas och koordineras förberedelserna för undantagsförhållanden av statsrådet samt av ministerierna inom sitt förvaltningsområde. I det föreslagna 1 mom. anvisas rikshälsovårdschefen uppgiften att biträda statsrådet genom att leda förberedelserna för undantagsförhållanden i fråga om hälso- och sjukvården. I momentet preciseras också rikshälsovårdschefens ansvar för planer som gäller hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Rikshälsovårdschef är enligt 2 mom. kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet, vars övriga uppgifter denna kan anses vara nära anknuten till. Under undantagsförhållanden, särskilt vid krig, kan det dock vara befogat att någon annan som har specialakunskap inom området förordnas till rikshälsovårdschef. Därför föreslås att statsrådet under krig eller av andra särskilda skäl kan befria kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet från uppgiften som rikshälsovårdschef och förordna någon annan till uppgiften. Den som förordnas bör ha den förtrogenhet med hälso- och sjukvård som uppgiften förutsätter.

Enligt 3 mom. kan statsrådet på framställning av social- och hälsovårdsministeriet för högst fem år i sänder tillsätta en delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden. Delegationen ges i uppgift att planera och förbereda skötseln av hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden. I sin uppgift handlar delegationen i nära samarbete med rikshälsovårdschefen.

Det är inte ändamålsenligt att med den föreslagna paragrafen införliva all den reglering beträffande delegationen som nu ingår i förordningen om medicinalvården under undantagsförhållanden samt i det beslut av

statsrådet som utfärdats med stöd av förordningen. Därför kan statsrådet enligt 4 mom. utfärda närmare bestämmelser om delegationen genom förordning. I enlighet med huvudregeln i 80 § 1 mom. grundlagen utfärdas förordningen av statsrådet. Förordningen skulle kunna innefatta bestämmelser om delegationens sammansättning och uppgifter samt om behandlingen av ärenden i delegationen.

Eftersom den föreslagna ändringen närmast innebär att bestämmelser som nu ingår i en förordning skulle överföras i moderniserad form till lagnivå föreslås i lagens ikraftträdelsebestämmelse bli bestämt att den nuvarande medicinaldelegationen fortsätter till mandattidens slut som delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

50 §. I gällande 50 § beredskapslagen kriminaliseras vissa särskilt uppräknade gärningar eller försummelser. Eftersom de särskilda befogenheter inom räddningsväsendet som gäller under undantagsförhållanden föreslås bli överförda till beredskapslagen är det samtidigt adekvat att komplettera straffbestämmelserna i beredskapslagen så, att beteendeformer som kan jämföras med varandra blir jämlikt bemötta i straffrättsligt hänseende. Därför föreslås en hänvisning också till den föreslagna nya 22 a § bli fogad till 2 mom., vilket gäller arbetspliktsföreselse i undantagsförhållanden. Med stöd av den nya 22 a § kan statsrådet genom förordning föreskriva om skyldigheten att utföra arbete som förutsätts för att befolkningen skall kunna skyddas.

Till 3 mom., som gäller försummelse av överlåtelseplikt, föreslås bli fogad en hänvisning till den föreslagna nya 34 b §. Bestämelsen gäller myndigheternas rätt att i sin besittning ta sådan egendom som behövs för ordnande av inkvartering och bespisning samt annan försörjning av förflyttad befolkning. Den hänvisning till 33 § som ingår i momentet preciseras att gälla 33 § 1 mom., eftersom till 33 § föreslås bli fogad ett 2 mom. som gäller begränsning av rörelsefriheten. Beskrivningen av vad som är straffbart beteende preciseras så, att också överträdelse av bestämmelser som utfärdats med stöd av de paragrafer i beredskapslagen som gäller befogenheter blir straffbar.

Till 4 mom., som gäller brott mot begränsningar av rörelsefriheten, föreslås bli fogad en hänvisning till den föreslagna nya 33 § 2 mom. Den sistnämnda bestämmelsen gäller

sådana begränsningar av befolkningens rörelsefrihet vid storolyckor som utfärdas i syfte att nå målen för befolkningskyddet.

Ikraftträdelsebestämmelse. Den föreslagna lagen är av orsaker som nämns i motiveringen till 3 § avsedd att träda i kraft samtidigt som den nya grundlagen.

Genom 2 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen upphävs förordningen om medicinalvården under undantagsförhållanden jämte ändringar. Den föreslagna 40 a § ersätter i huvudsak den reglering som ingår i den nämnda förordningen. Eftersom det inte är ändamålsenligt att medicinaldelegationen, som tillsatts med stöd av den förordning som avses bli upphävd, tillsätts på nytt på grund av att den nu föreslagna lagen träder i kraft föreslås det bli bestämt att den nuvarande delegationen fortsätter till mandattidens slut som delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

1.2. Lagen om försvarstillstånd

1 §. Enligt 1 § lagen om försvarstillstånd kan försvarstillstånd införas vid undantagsförhållanden, som har definierats genom en hänvisning till 16 § regeringsformen. Vid den tidpunkt då lagen om försvarstillstånd stiftades gällde bestämmelsen i regeringsformen i sin ursprungliga lydelse. I sak betydde hänvisningen att försvarstillstånd kunde införas under krig och uppror.

Vid reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna upphävdes 16 § regeringsformen. Enligt regeringsformens gällande 16 a § 2 mom. (23 § i den nya grundlagen), som i dag motsvarar den nämnda paragrafen, kan genom lag föreskrivas om sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. En ytterligare förutsättning är att undantagen är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. Med undantagsförhållanden avses i bestämmelsen detsamma som med begreppet allmänt nödläge i artikel 4 i MP-konventionen och i artikel 15 i Europarådets människorättskonvention.

I 16 a § 2 mom. regeringsformen används inte längre begreppen "krigstid" och "uppror". Begreppet krigstid ersattes med ut-

trycket "om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp", för att man skulle slippa oklarheten om med krig avsågs en faktisk situation eller en formell krigsförklaring. Termen "uppror" togs in i regeringsformen efter händelserna 1918, och vid reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ansågs det inte finnas orsak till att bevara den i grundlagen. Bestämmelsen i 16 a § 2 mom. regeringsformen tar inte ställning till hurdana kriser som enligt lag kan jämföras med ett omfattande väpnat angrepp mot Finland. Hänvisningen i bestämmelsen till Finlands internationella förpliktelser visar att lagstiftaren i sin prövning skall stöda sig bl.a. på bestämmelserna om kriterierna för ett allmänt nödläge i de internationella människorättskonventionerna.

Enligt såväl MP-konventionen som Europarådets människorättskonvention får i ett allmänt nödläge de grundläggande fri- och rättigheterna begränsas endast om situationen hotar nationens liv eller existens. För att situationen skall kunna anses utgöra ett hot mot nationens liv måste det vara fråga om ett verkligt och direkt hot, vars verkningar omfattar hela riket och som sätter det ordnade samhällslivets kontinuitet på spel. Dessutom förutsätts det att situationen inte kan fås under kontroll genom åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för begränsningsklausulerna i artiklarna i människorättskonventionerna. Också ett regionalt begränsat nödläge kan tolkas som ett hot mot nationens liv, men då skall också befogenheterna att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna avgränsas till området i fråga. Begreppet "krig" avser, åtminstone i Europarådets människorättskonvention, både en formell krigsförklaring och en faktisk situation då en stat deltar i en internationell väpnad konflikt. Också allvarliga interna störningar och inbördeskrig kan betraktas som ett allmänt nödläge som utgör ett hot mot nationens liv.

I artikel 4 i MP-konventionen krävs dessutom att en av staten befullmäktigad representant skall ha kungjort det allmänna nödläget innan ett sådant kan anses vara för handen enligt människorättskonventionen. I Europarådets människorättskonvention är detta inte något absolut krav, men den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna har ändå ansett att någon form av formell kungörelse av nödläget är en förutsättning för att det med stöd av undantags-

bestämmelserna gällande nödläge skall vara tillåtet att avvika från förpliktelseerna enligt konventionen. Den förordning som republikens president utfärdar med stöd av 3-5 § beredskapslagen och 2-4 § lagen om försvarstillstånd torde uppfylla människorättskonventionernas krav på kungörelse av allmänt nödläge.

Det föreslås att 1 § lagen om försvarstillstånd ändras så, att det blir möjligt att införa försvarstillstånd under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och med vilka syftet är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statsskicket. I förslaget används begreppet krig i enlighet med den ursprungliga 16 § regeringsformen. Det föreslås att i definitionen av undantagsförhållanden i 1 § lagen om försvarstillstånd också skall inbegripas sådan verksamhet som sakligt motsvarar begreppet uppror, som tidigare ingick i 16 § regeringsformen. Avsikten är således inte att genom förslaget i sak ändra på förutsättningarna för införande av försvarstillstånd.

Enligt den regeringsproposition genom vilken lagen om försvarstillstånd stiftades avses med krig som förutsättning för att försvarstillstånd skall införas en sådan faktisk situation i vilken Finland har blivit föremål för en främmande stats bruk av vapenmakt eller terroråtgärder vars verkningar är jämförbara därmed och i vilken tryggande av den statliga självständigheten och upprätthållandet av rättsordningen kräver att bestämmelserna i 2 och 3 kap. tillämpas helt eller delvis.

Med uppror avses åter i nämnda proposition en organiserad massrörelse inom en stat vars syfte är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statsskicket med våld, dvs. vapenmakt eller hot om vapenmakt. Ett uppror kan också ledas eller understödas av kretsar utanför staten. Med hänsyn till förutsättningarna för införande av försvarstillstånd skall ett uppror dessutom till sin styrka och omfattning vara sådant, att det inte är möjligt att undertrycka en våldsam massrörelse snabbt och effektivt med sådana sedvanliga åtgärder för upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten som polisen normalt vidtar, eventuellt med handräkning från försvarsmaktens sida.

Den föreslagna definitionen av undantags-

tillstånd i lagen om försvarstillstånd står i samklang med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. Också artikel 297 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen har beaktats i ordalydelsen i bestämmelsen.

2 §. Enligt paragrafen införs och förlängs försvarstillstånd genom förordning. Det föreslås att ordalydelsen i paragrafens första mening ändras så, att i den uttryckligen nämns att det är republikens president som skall utfärda de förordningar som avses i bestämmelsen.

Enligt den föreslagna 1 § kan försvarstillstånd införas endast under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning. Befogenheterna enligt lagen om försvarstillstånd kan enligt det gällande 2 § 1 mom. dessutom endast tillämpas om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen inte är tillräckliga för att syftet med lagen om försvarstillstånd skall nås. Med beaktande av innehållet i befogenheterna enligt lagen om försvarstillstånd är det ändamålsenligt att bibehålla systemet enligt den gällande lagen om försvarstillstånd, enligt vilket införandet av befogenheterna inte sker enbart genom beslut av statsrådet utan det också krävs medverkan av republikens president. För detta talar även det faktum att republikens president också enligt den nya grundlagen är försvarsmaktens överbefälhavare (128 § 1 mom.). Likaså beslutar republikens president, med riksdagens samtycke, om krig och fred (93 § 1 mom.).

3 och 4 §. Paragraferna föreslås bli ändrade på det sätt som den organisering av rätten att utfärda förordningar som ingår i 80 § grundlagen föranleder. För motiveringens del hänvisas till vad som anförs ovan i detaljmotiveringen till 2 §.

7 §. Det föreslås att diskrimineringsförbudet i 1 mom. ändras så, att det motsvarar det allmänna förbudet mot diskriminering i 5 § 2 mom. regeringsformen. Motsvarande bestämmelse ingår i den nya grundlagens 6 § 2 mom. I övrigt hänvisas till vad som sagts i detaljmotiveringen till 9 § 1 mom. beredskapslagen.

8 §. En ändring som följer av att polisorganisationen ändrats föreslås i 1 mom.

Den lokala polisens organisation har förändrats i och med den reform av lokalför-

valtningen som trädde i kraft den 1 december 1996. Enligt 4 § 1 mom. polisförvaltningsförordningen (158/1996) sköts den lokala polisens uppgifter i häradet av en polisinspektion. Eftersom det i 8 § lagen om försvarstillstånd är fråga om utövande av befogenheter som kraftigt ingriper i den personliga friheten är det viktigt att den bestämmelse som anger vilken tjänsteman som har rätt att utöva sådana befogenheter är tidsenlig. I det sammanhanget byts i den finska texten termen "silmälläpito" ut mot termen "valvonta". Detta föranleder inga ändringar i den svenska texten.

I 2 mom. företas motsvarande ändring som i 1 mom.

9 §. Enligt förslaget ändras 1 mom. så, att ordet "polisinspektören" ersätts med ordet "länspolisdirektören". När lagen om försvarstillstånd stiftades var polislagen (84/1966) från 1966 och polisförordningen (737/1985) från 1985 i kraft. I dessa föreskrevs om polisinspektörer och biträdande polisinspektörer. Enligt 2 § 2 mom. (355/1999) polisförvaltningsförordningen är länspolisdirektören chef för den polisavdelning som verkar som polisens länsledning. Länspolisdirektören har i dag samma ställning som polisinspektören tidigare. Genom ändringen bibehålls de befogenheter som avses i bestämmelsen hos chefen för polisens länsledning.

I momentet företas också den ändring som nämns i motiveringen till 8 § och som följer av att den lokala polisförvaltningen har omorganiserats.

11 §. Paragrafen föreslås bli ändrad på det sätt som omorganiseringen av polisen föranleder. För motiveringens del hänvisas till vad som anförs i samband med 8 §.

Den 1 september 1999 trädde lagen om sammankomster (530/1999), som tillämpas på de i lagens 2 § definierade allmänna sammankomsterna och offentliga tillställningarna, i kraft. Av regeringens proposition med förslag till lag om sammankomster och till lagar som har samband med dem (RP 145/1998 rd, s.19) framgår att begreppet allmän sammankomst motsvarar samma begrepp i lagen om allmänna sammankomster (6/1907), som var i kraft när lagen om försvarstillstånd stiftades. Den omständigheten att lagen om sammankomster trätt i kraft medför alltså inte till denna del något behov av att ändra 11 § lagen om försvarstillstånd.

Enligt 7 § lagen om sammankomster är det fortfarande så att arrangören senast sex

timmar innan en sammankomst ordnas utomhus på allmän plats skall lämna en anmälan till polisen om sammankomsten. Eftersom regleringen i detta hänseende inte har förändrats jämfört med situationen på den tiden då lagen om försvarstillstånd stiftades har det inte ansetts att den tidsfrist om tre dagar som anges i 1 mom. behöver ändras. Momentet har emellertid ändrats så, att anmälan om sammankomsten skall göras till polisen på den ort där sammankomsten ordnas. Detta motsvarar regleringen i lagen om sammankomster.

Mottagandet av anmälan gör det möjligt för chefen för polisinspektionen i häradet att i enlighet med 2 mom. överväga om sammankomsten bör förbjudas av någon anledning som nämns i bestämmelsen. Grunderna för förbud föreslås bli ändrade så, att den skada eller fara som sammankomsten åsamkar de intressen som nämns i bestämmelsen bör vara sannolik. När utövanheten av mötesfriheten, som tryggas i 10 a § 1 mom. regeringsformen, förhindras på förhand kan det förutsättas att det går att peka på konkreta orsaker till en sådan åtgärd, t.ex. orsaker som hänför sig till arrangören eller syftet med sammankomsten. Uppställandet av en sannolikhetsförutsättning motsvarar också bättre än nu det regleringssätt som används i 10 § lagen om försvarstillstånd.

I 21 § lagen om sammankomster bestäms om avbrytande och avslutande av allmänna sammankomster. Bestämmelsen är emellertid avsedd att tillämpas under normala förhållanden och syftet med den är att skydda människors säkerhet, egendom och miljö. Syftet med den reglering som ingår i 11 § lagen om försvarstillstånd och som är tillämplig under undantagsförhållanden är åter att rikets försvar eller säkerhet inte skall äventyras.

Det föreslås dock att 11 § 4 mom. ändras så, att rätten att bestämma att en sammankomst skall avslutas tillkommer bara en polis som hör till befälet. För denna avgränsning talar att det i bestämmelsen förutsätts en bedömning av de följder för de i bestämmelsen nämnda intressena som uppstår om sammankomsten får fortsätta. Motsvarande avgränsning ingår också i 21 § 2 mom. lagen om sammankomster.

12 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så, att skrivningen motsvarar 33 § beredskapslagen.

Enligt gällande 33 § 3 punkten bered-

skapslagen kan statsrådet begränsa befolkningens rörelsefrihet, om befolkningens säkerhet eller skyddet av objekt som är viktiga med tanke på försvaret kräver det. Denna befogenhet kan dock enligt det inledande stycket i paragrafen utövas bara vid sådana undantagsförhållanden som nämns i 2 § 1—3 punkten beredskapslagen. Begränsningarna av rörelsefriheten vid storolyckor omfattas av det 2 mom. som föreslås bli fogat till 33 § beredskapslagen och med stöd av vilket statsrådet kan genom förordning föreskriva om sådana begränsningar av rörelsefriheten som behövs för att målen för befolkningsskyddet skall nås, om uppnåendet av målen för befolkningsskyddet i konkreta situationer förutsätter sådana begränsningar.

I gällande 12 § lagen om försvarstillstånd anges inga förutsättningar för begränsandet av rörelsefriheten. Av detaljmotiveringen till paragrafen (RP 249/1989, s. 18) framgår emellertid att bestämmelsen är avsedd att täcka de situationer där det av säkerhetsskäl finns behov av att begränsa rörelsefriheten t.ex. under hot om transport av trupperna, reträtt före ett angrepp eller sabotage. I ljust av exemplen är situationer av det slag där det inte går att invänta en författning som statsrådet utfärdar med stöd av den nuvarande 33 § 3 punkten beredskapslagen och där befogenheter som följer av beredskapslagen således är otillräckliga på det sätt som avses i 2 § 1 mom. lagen om försvarstillstånd. Momentet föreslås bli ändrat så, att bestämmelsens syfte framgår bättre av texten. Detta sker genom att det som förutsättning för begränsandet av rörelsefriheten anges att befolkningens säkerhet eller ett viktigt militärt försvarsintresse kräver det. Förutsättningar av motsvarande slag ingår i gällande 33 § 3 punkten beredskapslagen.

Det föreslås att 2 mom. ändras på det sätt som följer av att polisorganisationen förändrats. I fråga om motiveringen hänvisas till vad som anförs i detaljmotiveringen till 8 §.

16 §. Paragrafen föreslås bli ändrad så att den motsvarar begreppsapparaten i skjutvapenlagen (1/1998), som trädde i kraft den 1 mars 1998. På samma gång preciseras förutsättningarna för utövandet av de befogenheter som avses i bestämmelsen.

I 2—5 § skjutvapenlagen definieras begreppen skjutvapen, vapendelar, projektiler och patroner. Begreppen i den föreslagna bestämmelsen är avsedda att motsvara dessa

definitioner. I regeringens proposition med förslag till skjutvapenlag och lagar om ändring av 23 § polislagen samt av 19 och 20 § lagen om polisens personregister (RP 183/1997 rd, s. 60) nämns att begreppet "patron" har ersatt begreppet "skjutförnödenhet", som använts i lagen angående skjutvapen och skjutförnödenheter (33/1933), vilken var i kraft när lagen om försvarstillstånd stiftades, och i motsvarande förordning (34/1933), som utfärdats med stöd av den. Genom den föreslagna ändringen av paragrafen utvidgas bestämmelsens tillämpningsområde något, även om utvidgningen inte kan anses vara betydande. Genom preciseringen av de begrepp som används i bestämmelsen specificeras innehållet i den befogenhet som avses där. Detta är också ägnat att underlätta bedömningen av i vilken utsträckning det är nödvändigt att utöva befogenheten för att syftet med lagen om försvarstillstånd skall kunna nås.

Enligt skjutvapenlagen är verksamhet som hänför sig till skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler tillåten bara med tillstånd av myndigheten. I lagen ingår bestämmelser om upphörande och återkallelse av tillstånd. Bestämmelserna är emellertid avsedda att tillämpas på enskilda fall under normala förhållanden. Syftet med de befogenheter som framgår av 16 § lagen om försvarstillstånd är däremot att möjliggöra en åtgärd som gäller ett stort antal individer. Av motiveringen till bestämmelsen (RP 249/1989 rd, s. 21) framgår att en sådan åtgärd kan vidtas om rikets försvar och dess säkerhet förutsätter att vapen och skjutförnödenheter som innehas av enskilda överläts tillfälligt till myndigheten. Förutsättningarna för utövande av befogenheterna föreslås nu bli inskrivna i bestämmelsen. Förutsättningarna är tryggande av befolkningens säkerhet och ett viktigt militärt försvarsintresse. Bestämmelsen ändras också på ett sätt som följer av att polisen omorganiserats. I fråga om motiveringen hänvisas till vad som anförs i detaljmotiveringen till 8 §.

39 och 40 §. De felaktiga hänvisningarna till 12 kap. strafflagen har korrigerats i paragraferna.

1.3. Lagen om räddningsväsendet

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Ett nytt 4 mom. föreslås bli fogat till 1 § lagen om räddningsväsendet. Det är fråga om en hän-

visningsbestämmelse enligt vilken bestämmelser om särskilda befogenheter som gäller räddningsväsendet under undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen.

65 §. *Särskilda befogenheter under undantagsförhållanden.* Gällande 65 § lagen om räddningsväsendet innehåller särskilda befogenheter för räddningsväsendet som är tillämpliga under undantagsförhållanden. Det föreslås att paragrafen upphävs och att befogenheterna i huvudsak överförs till beredskapslagen. Den föreslagna överföringen är förenlig med riksdagens grundlagsutskotts ståndpunkt, enligt vilken regelverket om räddningsväsendet under undantagsförhållanden bör kopplas samman med beredskapslagstiftningen (GrUB 10/1998 rd och GrUU 31/1998 rd).

Det föreslås att 65 § 1 mom. 1 punkten lagen om räddningsväsendet, som gäller skyldigheten att utföra arbete som är nödvändigt för skyddet av befolkningen, överförs till beredskapslagen som en ny 22 a §.

Det föreslås att 65 § 1 mom. 2 punkten lagen om räddningsväsendet i huvudsak överförs till beredskapslagen som en ny 34 a §. Den föreslagna 34 a § gäller dock inte ämbetsverk och inrättningar, eftersom befogenheten att flytta dem redan ingår i gällande 25 § beredskapslagen.

Den befogenhet att begränsa rörelsefriheten som ingår i 65 § 1 mom. 3 punkten lagen om räddningsväsendet avses bli överförd till 33 § beredskapslagen som ett nytt 2 mom. På samma gång begränsas befogenheten att gälla endast storolyckor som avses i 2 § 5 punkten beredskapslagen. Det beror på att i gällande 33 § 3 punkten beredskapslagen redan ingår en befogenhet för statsrådet att bestämma om motsvarande begränsningar av rörelsefriheten under undantagsförhållanden som avses i 2 § 1—3 punkten beredskapslagen. Under sådana undantagsförhållanden som avses i 2 § 4 punkten beredskapslagen, dvs. under allvarliga ekonomiska kriser, kan det åter inte anses behövt att bestämma om befogenheter att begränsa rörelsefriheten.

Det föreslås att 65 § 1 mom. 4 punkten lagen om räddningsväsendet, som gäller inrättande av skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar, överförs till en ny 5 punkt i 15 § 1 mom. beredskapslagen, i anknytning till den allmänna regleringen av byggandet.

Begynnelse delen av 65 § 1 mom. 5 punkten lagen om räddningsväsendet föreslås åter

bli överförd till beredskapslagen på så sätt att 32 § beredskapslagen ändras. Slutdelen av punkten, som gäller egendom och förnödenheter som behövs för inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning, föreslås åter bli överförd till beredskapslagen genom att en ny 34 b § fogas till den.

Den nya 25 a § som föreslås i beredskapslagen motsvarar 65 § 1 mom. 7 punkten lagen om räddningsväsendet, vilken punkt gäller bestämmande om undantag från myndigheternas befäls- och subordinationsförhållanden inom befolkningsskyddet.

Enligt 65 § 1 mom. 6 punkten lagen om räddningsväsendet kan statsrådet i undantagsförhållanden bestämma att andra åtgärder som behövs för att skydda befolkning och egendom skall vidtas. Ingen reglering som motsvarar denna punkt föreslås i beredskapslagen. Till sin utformning är bestämmelsen mycket allmän, och den innehåller inte just någon som helst avgränsning av vilka åtgärder som avses. I denna form motsvarar bestämmelsen inte de nuvarande kraven på exakthet och noggrann avgränsning. Därför uppfyller bestämmelsen sannolikt inte heller det krav i den nya grundlagens 73 § 1 mom. som innebär att undantag från grundlagen skall vara avgränsade. Utgångspunkten är att om det framgår behov av att tilldela myndigheterna nya befogenheter som kan införas under undantagsförhållanden ändras beredskapslagen eller lagen om försvarstillstånd genom att en uttrycklig bestämmelse som gäller detta fogas till den.

76 §. *Ersättningar som betalas under undantagsförhållanden.* Gällande 76 § lagen om räddningsväsendet innehåller bestämmelser om ersättningar som skall betalas under undantagsförhållanden. Eftersom regleringen av räddningsväsendet under undantagsförhållanden föreslås bli överförd till beredskapslagen slopas paragrafen såsom obehövlig.

I 1 mom. bestäms om rätten att få ersättning för skada som någon har lidit med anledning av föreskrifter som har meddelats enligt 65 § 1 mom. 5 punkten lagen om räddningsväsendet. Punkten gäller rätten att för befolkningsskyddet ta i bruk byggnader och lägenheter samt redskap, förnödenheter och annan egendom som specificeras närmare i punkten. Motsvarande reglering föreslås bli införlivad med beredskapslagen genom att gällande 32 § ändras och en ny 34 b § fogas

till lagen. För att rätten till ersättning skall motsvara rättsläget enligt lagen om räddningsväsendet föreslås till 37 § 1 mom. beredskapslagen bli fogad också en hänvisning till 34 b §.

Innehållet i 76 § 2 och 3 mom. lagen om räddningsväsendet är detsamma som i 37 § 2 och 3 mom. beredskapslagen. En bestämmelse som i sak motsvarar 76 § 4 mom. lagen om räddningsväsendet ingår i 38 § beredskapslagen.

78 §. *Arvode och ersättningar till den som fått order att delta i räddnings- eller befolkningskyddsuppgifter.* Det föreslås att 2 mom. upphävs. Eftersom 65 § lagen om räddningsväsendet föreslås bli upphävd och de bestämmelser om befogenheter som den innehåller föreslås bli överförda till beredskapslagen blir hänvisningen till beredskapslagen onödig.

79 §. *Ersättning för olycksfall i samband med räddningsverksamhet och befolkningskydd.* Det föreslås att 1 mom. 2 punkten blir upphävd. När de bestämmelser om befogenheter som ingår i 65 § lagen om räddningsväsendet överförs till beredskapslagen blir 39 § beredskapslagen, som i sak motsvarar den bestämmelse som föreslås bli upphävd, tillämplig på de fall som avses i 79 § 1 mom. 2 punkten lagen om räddningsväsendet.

80 §. *Ändringssökande.* Det föreslås att 3 mom. upphävs. I bestämmelsens tillämpningsområde ingår i gällande lag om räddningsväsendet bara sådana förvaltningsbeslut som statsrådet fattar med stöd av 65 §, vilken gäller undantagsförhållanden. Eftersom 65 § föreslås bli upphävd blir också 80 § 3 mom. onödigt. Motsvarande bestämmelse ingår i 48 § 3 mom. beredskapslagen.

82 §. *Straff.* Det föreslås att 3 mom. upphävs. Momentet innehåller hot om straff som hänför sig till 65 §, vilken är tillämplig under undantagsförhållanden. Eftersom 65 § föreslås bli upphävd blir 82 § 3 mom. onödigt. I samband med att bestämmelserna om befogenheter i 65 § överförs till beredskapslagen ses också straffbestämmelserna i beredskapslagen över. Utgångspunkten är emellertid att bara sådana beteendeformer som kan jämföras med i beredskapslagen redan kriminaliserade gärningar skall vara straffbara. Detta innebär att området för straffbart beteende krymper något, eftersom överträdelse av bestämmelserna om förflyttning av befolkning, produktionsanlägg-

ningar, ämbetsverk och inrättningar (65 § 1 mom. 2 punkten lagen om räddningsväsendet) samt överträdelse av bestämmelserna om inrättande av behövliga skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar (65 § 1 mom. 4 punkten) inte blir straffbar jämfört med tillämpningsområdet för 82 § 3 mom. lagen om räddningsväsendet. På samma gång blir straffbarheten för överträdelserna lindrigare, eftersom påföljden enligt gällande 50 § beredskapslagen kan vara bara böter, medan maximistraffet enligt 82 § 3 mom. lagen om räddningsväsendet är fängelse i sex månader. Det kan dock bedömas att ändringarna inte är av någon betydelse i sak. Det är fråga om kriminalisering av typen sanktion, som under exceptionella förhållanden inte just kan antas ha någon förebyggande verkan.

2. Närmare bestämmelser

I 40 § beredskapslagen föreskrivs om skyldighet för statliga och kommunala myndigheter att vidta förberedelser med tanke på undantagsförhållanden. De skall genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också vid undantagsförhållanden. Förberedelserna för undantagsförhållanden leds, övervakas och koordineras av statsrådet samt av ministerierna inom sitt förvaltningsområde.

De föreslagna nya befogenheterna kan innebära skyldighet för myndigheten i fråga att meddela nya föreskrifter och anvisningar om förberedelserna.

Den föreslagna 40 a § beredskapslagen innehåller grundläggande bestämmelser om en delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden som statsrådet kan tillsätta. Närmare bestämmelser om delegationens sammansättning och uppgifter samt om behandlingen av ärenden i delegationen kan statsrådet utfärda genom förordning.

3. Ikraftträdande

I beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd föreslås bl.a. ändringar som följer av den reglering om rätten att utfärda förordningar som ingår i 80 § grundlagen. Genom de föreslagna ändringarna bibehålls systemet för införande av de befogenheter

som ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. På grund av dessa ändringar avses lagarna träda i kraft samtidigt med den nya grundlagen.

4. Lagstiftningsordning

Enligt 16 a § 2 mom. regeringsformen kan genom lag föreskrivas om sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. Dessutom förutsätts i bestämmelsen att de tillfälliga undantagen skall vara förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Enligt motiveringen till den regeringsproposition som reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna grundade sig på är det framför allt lagen om försvarstillstånd och beredskapslagen som innebär sådana avvikelser från de grundläggande fri- och rättigheterna som avses i 16 a § 2 mom. regeringsformen. Enligt nämnda motivering gäller för beredskapslagens vidkommande detta dock endast till den del lagen i sin helhet tillämpas vid sidan av lagen om försvarstillstånd när Finland utsätts för ett väpnat angrepp eller under krig.

Då nya befogenheter föreslås bli fogade till beredskapslagen, bör de först och främst bedömas med hänsyn till fullmaktsbestämmelsen i 16 a § 2 mom. regeringsformen, till den del befogenheterna blir tillämpliga när Finland utsätts för ett väpnat angrepp eller under undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. Eftersom beredskapslagen dock kommer att tillämpas också i andra situationer än de ovan nämnda, t.ex. vid storolyckor, bör de föreslagna nya befogenheterna åtminstone till dessa delar bedömas också mot bakgrunden av de enskilda bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna.

I beredskapslagen möjliggörs att, under sådana undantagsförhållanden som definieras i lagen, genom statsrådets förordningar kan vidtas åtgärder som innebär t.o.m. mycket kraftiga ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheter som skyddats i regeringsformen. När beredskapslagen stiftades fäste riksdagens grundlagsutskott (GrUU 10/1990 rd)

uppmärksamhet vid att beredskapslagen i sig inte innebär någon avvikelse från de grundläggande fri- och rättigheterna, utan att lagen endast innehåller en fullmakt för statsrådet att införa sådana undantag från dessa rättigheter som är nödvändiga i krissituationer. Det faktum att dylika befogenheter tas in i beredskapslagen innebär en utvidgning av rätten att delegera lagstiftningsmakten beträffande begränsningen av de grundläggande fri- och rättigheterna. Eftersom begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om alla de föreslagna befogenheterna framgår först av statsrådets förordningar, uppfylls inte kravet på bestämmelser på lagnivå, som är en förutsättning för tillämpningen av fullmaktsbestämmelsen i 16 a § 2 mom. regeringsformen.

När det gäller de enskilda bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna har de nya befogenheter som föreslagits i beredskapslagen betydelse närmast med tanke på egendomsskyddet enligt 12 § regeringsformen. Förslagen gällande ändring av 15 § 1 mom. beredskapslagen och det nya 2 mom. som fogas till 16 § nämnda lag skall å ena sidan bedömas från en formell synpunkt som hänför sig till den hierarkiska nivån på regleringen. Å andra sidan skall förslagen bedömas med tanke på bestämmelsernas innehåll.

Enligt 12 § 1 mom. regeringsformen är vars och ens egendom tryggad. Trots att orden "enligt lag" inte ingår i denna generalklausul, är det fortfarande möjligt att ingripa i eller begränsa skyddet för egendom endast med stöd av lag. Kravet på reglering på lagnivå inbegriper bl.a. att begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna till sitt väsentliga innehåll skall framgå av lag (GrUB 25/1994 rd). På ovan nämnt sätt bestäms det väsentliga innehållet i de begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna som de nya befogenheter som föreslås i beredskapslagen möjliggör dock först genom statsrådets förordningar. Förslaget gällande ändring av 15 § 1 mom. beredskapslagen och fogande av ett nytt 2 mom. till 16 § nämnda lag står därför i strid med 12 § 1 mom. regeringsformen.

Enligt förslaget skall 15 § 1 mom. beredskapslagen ändras så, att statsrådet får rätt att övervaka och reglera också byggandet. På basis av den föreslagna ändringen i paragrafens 1 punkt kan statsrådet genom förordning föreskriva att de som är verksamma

inom byggnadsbranschen är skyldiga att sköta visst byggande. Härigenom binds maskinparken och andra produktionsfaktorer inom byggnadsbranschen till vissa byggnadsprojekt. Det föreslås också att till 15 § beredskapslagen fogas en ny 4 punkt, enligt vilken statsrådet får befogenheter att förbjuda att byggnadsprojekt fortsätts eller inleds om inte särskilt tillstånd finns. Statsrådet får också befogenheter att fastställa grunderna för beviljandet av sådant tillstånd.

I båda dessa förslag som gäller 15 § är det fråga om begränsningar som närmast hänför sig till användningen av egendom och som i de enskilda fallen kan bli t.o.m. rätt så kännbara. Redan på grund av de situationer när beredskapslagen skall tillämpas kommer dessa begränsningar i praktiken dock i fråga endast när ett synnerligen tvingande allmänt intresse kan sägas förutsätta det. Det kan således anses att det är allmänt nödvändigt att föreskriva om begränsningsfullmakterna för att ett acceptabelt syfte skall nås. Utövat och verkställigheten av befogenheterna begränsas också av den ändamålsbundenhets- och den nödvändighetsprincip som framgår av 8 § beredskapslagen. Dessutom ersätts skador som uppkommit på grund av bestämmelser som utfärdats på basis av 15 § 1 mom. 1 punkten beredskapslagen med stöd av 37 § beredskapslagen enligt huvudregeln till det fulla beloppet. Å andra sidan blir innehållet i de föreslagna befogenheterna på grund av sakens natur relativt öppet i lagen. Innehållet i befogenheterna bestäms främst enbart på basis av deras objekt, dvs. byggandet. Detta torde inte uppfylla det krav på noggrann avgränsning som ställs i fråga om reglering som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. De föreslagna bestämmelserna står också därför i strid med det egendomsskydd om vilket föreskrivs i 12 § regeringsformen.

Enligt det 2 mom. som enligt förslaget fogas till 16 § beredskapslagen får statsrådet befogenheter att reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd samt utkomststödet samt att genom förordning föreskriva om andantag från grunderna för och verkställigheten av nämnda förmåner. Vid genomförandet av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna var utgångspunkten den att tolkningarna av egendomsskyddet enligt 6 § regeringsformen också skulle utgöra grund för tolkningen av den nya bestämmelsen om

egendomsskydd i 12 § regeringsformen. Grundlagsutskottet har i sin praxis betraktat sociala understöd och andra motsvarande förpliktelser för det allmänna som egendom som skyddas i regeringsformen endast i sådana fall när de har förfallit till betalning (GrUU 5/1950 rd och 10/1957 rd). De enligt förtjänsten avvägda förmånerna har grundlagsutskottet ansett att omfattas av skyddet för egendom till den del det är fråga om konkreta ekonomiska förmåner som en person själv har tjänat in (t.ex. i fråga om pensionsförmåner GrUU 26/1997 rd, 24/1996 rd, 4/1994 rd och 35/1993 rd). Den föreslagna bestämmelsen gör det således möjligt att ingripa i förmåner som omfattas av egendomsskyddet. Med beaktande av de situationer när beredskapslagen skall tillämpas kommer dylika ingrepp i förmåner dock i fråga endast när ett synnerligen tvingande allmänt intresse kan anses kräva det. De föreslagna begränsningsfullmakterna kan också anses vara nödvändiga för att ett acceptabelt syfte skall nås. Arten av de befogenheter som utövas och verkställigheten av dem begränsas av den ändamålsbundenhets- och den nödvändighetsprincip som framgår av 8 § beredskapslagen. Å andra sidan blir också den befogenhet som föreslås bli fogad till 16 § beredskapslagen på grund av lagens natur förhållandevis öppen på lagnivå, eftersom den definieras enbart genom att de förmåner som är föremål för övervakningen och regleringen räknas upp. Detta torde å sin sida inte uppfylla det krav på noggrann avgränsning som ställs i fråga om reglering som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. Också det föreslagna 16 § 2 mom. beredskapslagen måste därför sannolikt anses stå i strid med 12 § regeringsformen.

Enligt 15 a § 1 mom. regeringsformen har var och en som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig utkomst och omsorg. Syftet med bestämmelsen är att trygga minimivån på förutsättningarna för ett människovärdigt liv, dvs. ett s.k. existensminimum. Bestämmelsen är en subjektiv rättighet för individen om vilken föreskrivs på grundlagsnivå och som kan åberopas direkt. Utkomststödet utgör i praktiken garantin för den utkomst och omsorg som ett människovärdigt liv enligt 15 a § 1 mom. regeringsformen förutsätter (GrUU 31/1997 rd). Enligt 15 a § 2 mom. regeringsformen skall var och en genom lag garanteras rätt att få

sin grundläggande utkomst tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Syftet med befogenheterna enligt det föreslagna 16 § 2 mom. beredskapslagen är att trygga utkomsten för alla befolkningsgrupper också under exceptionella förhållanden. I sak bidrar således den föreslagna bestämmelsen till fullgörandet av den skyldighet som kan härledas av 16 a § 1 mom. och 15 a § 1 mom. regeringsformen, dvs. att lagstiftaren skall se till att den lagstiftning som hänför sig till systemet för utkomststöd är sådan att individen har tillräckliga faktiska möjligheter att komma i åtnjutande av sina rättigheter (GrUU 31/1997 rd). I 15 a § 2 mom. regeringsformen förutsätts dock att den grundläggande utkomsten tryggas genom lag. Det föreslagna 16 § 2 mom. beredskapslagen innebär åter att regleringen, redan på grund av beredskapslagens natur, under undantagsförhållanden till väsentliga delar delegeras till en nivå av förordningar som statsrådet utfärdar. Därför står det föreslagna 16 § 2 mom. beredskapslagen i strid med 15 a § 2 mom. regeringsformen.

Enligt sista meningen i det 2 mom. som föreslås bli fogat till 16 § beredskapslagen kan statsrådet också genom förordning föreskriva om undantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om de i bestämmelsen avsedda förmånerna och utkomststödet. Tillämpningen av bestämmelsen begränsas dock av den föreslagna bestämmelsen i 9 § 4 mom. enligt vilken rätten till en rättvis rättegång får begränsas med stöd av beredskapslagen endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland. I övriga fall när beredskapslagen tillämpas får det således inte bestämmas om sådana undantag från rättelse- och fullföljdsförfarandena enligt det föreslagna 16 § 2 mom. som innehållsmässigt skulle stå i strid med 16 § regeringsformen. Också vid tillämpningen av den sista meningen i 16 § 2 mom. beredskapslagen framgår det väsentliga innehållet i begränsningarna först av de förordningar som statsrådet utfärdar med stöd av bestämmelsen. Förslaget bör bedömas utgående från 16 § 1 mom. regeringsformen, enligt vilket var och en "har rätt att på ett tillbörligt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag". Den föreslagna bestämmelsen

uppfyller således inte det på 16 § 1 mom. regeringsformen grundade kravet på att en lagskipande myndighets behörighet skall grunda sig på reglering på lagnivå.

Det föreslås att 33 § 1 mom. 4 punkten beredskapslagen ändras så, att den detaljerade förteckning som i dag finns i bestämmelsen ges en allmänare utformning. Syftet med ändringen är att möjliggöra att de områden och lokaler som avses i bestämmelsen tas i besittning också för att användas för övningar av de trupper som grundas i kris-situationer, vilket innebär att, jämfört med den nuvarande regleringen, bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas något genom den föreslagna ändringen. Den begränsning som möjliggörs i bestämmelsens 4 punkt riktar sig mot besittningsrätten och är till sin natur temporär. Tillämpningen av bestämmelsen begränsas dessutom av kravet på att tagandet i besittning av ett område eller en byggnad skall vara nödvändigt för höjande av försvarsberedskapen. Dessutom bör man beakta att 33 § 1 mom. beredskapslagen endast kan tillämpas under sådana allvarliga undantagsförhållanden som avses i lagens 2 § 1—3 punkt. Trots den föreslagna ändringen är syftet med bestämmelsen fortfarande att trygga möjligheten att på förhand göra förberedelser för olika slags kriser. Med beaktande av de ovan nämnda omständigheterna kan det anses att den föreslagna ändringen av 33 § 1 mom. beredskapslagen, med tanke på det i 12 § regeringsformen tryggade egendomsskyddet, är en sådan med avseende på helheten oväsentlig ändring som i sig innebär en obetydlig utvidgning av det ursprungliga undantaget men genom vilken karaktären hos och den sakliga betydelsen av det helhetsarrangemang som stiftats såsom undantag från grundlagen inte ändras. Enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkningspraxis (t.ex. GrUU 5/1997 rd, 24/1994 rd och 20/1994 rd) kan en sådan ändring göras i vanlig lagstiftningsordning.

Det föreslås att bestämmelsen om tillämpningsområdet för lagen om försvarstillstånd revideras så, att i den särskilt nämns krig som riktar sig mot Finland och sådana med krig jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och med vilka syftet är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statsskicket. Enligt 16 a § 2 mom. regeringsformen är det möjligt att föreskriva om sådana tillfälliga undantag från de

grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. Den föreslagna ändringen av 1 § lagen om försvarstillstånd gäller uttryckligen en sådan jämförbar situation som avses i 16 a § 2 mom. regeringsformen. De situationer som nämns i förslaget bör kunna betraktas som sådana undantagsförhållanden som hotar nationen och som omfattas av tillämpningsområdet för den fullmaktsbestämmelse som avses i 16 a § 2 mom. regeringsformen. Den föreslagna ändringen av 1 § lagen om försvarstillstånd förutsätter således inte att lagen behandlas i den ordning som 67 § riksdagsordningen föreskriver.

De föreslagna ändringarna av de bestämmelser om befogenheter som ingår i lagen om försvarstillstånd innebär å sin sida att den nuvarande regleringen preciseras. Till denna del hänvisas till vad som anges i detaljmotiveringen till de föreslagna 11, 12 och 16 §. Förslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

De bestämmelser om särskilda befogenheter för räddningsväsendet under undantagsförhållanden som ingår i 65 § lagen om räddningsväsendet föreslås bli överförda till beredskapslagen, vilket grundlagsutskottet har förutsatt (GrUB 10/1998 rd och GrUU 31/1998 rd). På samma gång inskränks tillämpningsområdet för dessa befogenheter något, såsom framgår av detaljmotiveringen ovan. Enligt 65 § 1 mom. 6 punkten lagen om räddningsväsendet kan statsrådet bestämma "att andra åtgärder som behövs för att skydda befolkning och egendom skall vidtas". Bestämmelsen föreslås inte bli införlivad med beredskapslagen, eftersom den inte kan anses uppfylla de krav på exakthet och noggrann avgränsning som ställs vid be-

gränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Lagen om räddningsväsendet stiftades i grundlagsordning just på grund av den nämnda 65 § (se FvUB 23/1998 rd och GrUU 31/1998 rd). Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis ansett att en lag som stiftats såsom undantag från grundlagen kan ändras i vanlig lagstiftningsordning, om den lag som medför ändringar inte utvidgar det undantag från grundlagen som den lag som skall ändras medfört. Utskottet har tillämpat dessa principer också när sådana undantag från grundlagen som stadgats genom en tidigare lag överförs till en ny lag genom att den ursprungliga undantagslagen upphävs (t.ex. GrUU 24/1994 rd och GrUU 1/1994 rd). I enlighet med vad som anförts ovan avses 65 § lagen om räddningsväsendet bli upphävd och de befogenheter som gäller räddningsväsendet under undantagsförhållandena avses bli överförda till beredskapslagen. Som helhet betraktat inskränks samtidigt området för de undantag från grundlagen som gjorts. Endast utsträckandet av tillämpningsområdet för regleringen i den föreslagna 22 a § att gälla inte bara finska medborgare utan alla som är bosatta i Finland innebär att arbetsplikten, som begränsar den personliga friheten, utsträcks något. Lagen om räddningsväsendet skulle också förlora sin karaktär av undantagslag. Därför kan införlivandet av regleringen i 65 § lagen om räddningsväsendet med beredskapslagen inte anses inverka på förslagets behandlingsordning.

På grund av de författningsrättsliga synpunkter som hänför sig till förslaget anser regeringen det önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver,

ändras i beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/1991) 1 § 1 mom., 2 § 3 punkten, 3 § 1 mom., 4 § 1 mom., 5—7 §, 9 och 15 §, 24 § 1 mom., det inledande stycket i 29 § och 29 § 5 punkten, 32 §, det inledande stycket i 33 § och 33 § 4 punkten, 37 § 1 mom. och 50 § 2—4 mom. samt

fogas till 16 § ett nytt 2 mom., till lagen nya 22 a och 25 a §, till 33 § ett nytt 2 mom. och till lagen nya 34 a, 34 b och 40 a § som följer:

1 §

Syftet med denna lag är att under undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen och de grundläggande fri- och rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

2 §

Undantagsförhållanden enligt denna lag är

3) krig eller krigshot mellan främmande stater och en sådan allvarlig internationell spänning som innebär krigshot och som försätter åtgärder som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap, samt någon annan därmed jämförbar särskild händelse som har inträffat utanför Finland, om den kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i 1 § 1 mom.,

förutsatt att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

3 §

När undantagsförhållanden råder kan statsrådet genom förordning som utfärdas av republikens president berättigas att utöva de befogenheter som föreskrivs i 4 kap.

4 §

Om det inte är möjligt att förfara enligt 3 § 3 och 4 mom. utan att avsevärt äventyra lagens syfte, kan det genom förordning som utfärdas av republikens president föreskrivas

att statsrådet omedelbart får utöva de befogenheter om vilka bestäms i förordningen.

5 §

Fortsätter undantagsförhållandena och är det för att lagens syfte skall kunna nås nödvändigt att omedelbart genom förordning som utfärdas av republikens president berättiga statsrådet att fortsätta att utöva de befogenheter som avses i lagen, och har riksdagen inte med anledning av förordningen fattat ett beslut som avses i 3 § 3 mom. förrän befogenheterna enligt den gällande förordningen upphör, trots att en ny förordning har förelagts riksdagen minst två veckor före den nämnda tidpunkten, får statsrådet utöva alla de befogenheter som nämns i den nya förordningen. Sedan riksdagen har fattat beslut om förordningen tillämpas 3 § 4 mom.

6 §

Förordningar och beslut som statsrådet har utfärdat i fall som avses i 3—5 § och som gäller utövande av sådana befogenheter som bestäms i 4 kap. skall genast föreläggas riksdagen. De skall upphävas om riksdagen så beslutar.

7 §

En i 3—5 § avsedd förordning som republikens president har utfärdat samt i 6 § avsedda förordningar och beslut som statsrådet har utfärdat skall upphävas när undantagsförhållandena har upphört.

Om förutsättningarna för att utöva en befogenhet som bestäms i 4 kap. upphör, skall de bestämmelser i en av republikens presi-

dent utfärdad förordning som gäller utövan- det av befogenheten samt motsvarande be- stämmelser i en av statsrådet utfärdad för- ordning upphävas.

När en i 6 § avsedd förordning som stats- rådet utfärdat upphävs helt eller delvis, upp- hör också de beslut att gälla som har fattats med stöd av den befogenhet som upphävs.

9 §

I de förordningar om befogenheter som republikens president och statsrådet utfärdar enligt denna lag och när befogenheterna ut- övas och verkställighet sker får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, överty- gelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Vid undantagsförhållanden får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättig- heter begränsas med stöd av denna lag i större utsträckning än vad situationen ound- gängligen förutsätter.

Med stöd av denna lag kan inte någons i grundlagen tryggade rätt till liv och till per- sonlig integritet eller religions- och samvets- frihet begränsas eller någon utsättas för be- handling som kränker människovärdet.

Den i grundlagen tryggade yttrande-, mö- tes-, demonstrations- och föreningsfriheten samt brev- och telefonhemligheten och hem- ligheten i fråga om andra förtroliga medde- landen, rätten att hos myndigheter använda sitt eget språk och rätten till en rättvis rättegång får begränsas med stöd av denna lag endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland. Den personliga frihe- ten får begränsas enligt denna lag endast med stöd av 22, 22 a och 23 §.

15 §

Statsrådet kan övervaka och reglera pro- duktionen och distributionen av varor samt byggandet och genom förordning föreskriva

1) att de som har hand om produktionen eller distributionen av varor eller byggandet är skyldiga att utföra vissa uppgifter samt att sköta viss produktion och distribution eller visst byggande,

2) att vissa varor får produceras, tillverkas eller förädlas endast på de villkor och med de begränsningar som statsrådet uppställer,

3) att vissa varor inte får hållas till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras eller tas emot eller att de får hållas

till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras, tas emot, transporteras och användas endast på ett sådant sätt och på sådana villkor som statsrådet bestämmer,

4) att byggande inte får inledas eller fort- sätts utan särskilt tillstånd som beviljats enligt grunder som statsrådet fastställer, samt

5) att behövliga skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar skall inrättas och ordnas i syfte att trygga befolkning och egendom.

Har bestämmelser om överlåtelse av en vara utfärdats med stöd av 1 mom. 3 punk- ten skall de, om inte statsrådet genom för- ordning föreskriver något annat, på mot- svarande sätt tillämpas på varor som en näringsidkare för eget bruk tar ur sin rörelse.

16 §

Statsrådet kan övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäk- ring eller sociala understöd och utkomststö- det samt genom förordning föreskriva om undantag från grunderna för och verkställig- heten av dem. Statsrådet kan också genom förordning föreskriva om undantag från rät- telse- och fullföljdsförfarandena i fråga om dessa förmåner samt utkomststödet.

22 a §

Statsrådet kan i syfte att effektivisera rädd- ningsväsendet genom förordning föreskriva att varje i Finland bosatt person som har fyllt 17 men inte 65 år är skyldig att utföra arbete som förutsätts för att befolkningen skall kunna skyddas.

24 §

En i Finland bosatt person kan enligt 22, 22 a och 23 § förordnas att utföra endast sådant arbete som motsvarar hans eller hen- nes förmåga och krafter. När ett arbets- förordnande ges skall personens ålder, famil- jeförhållanden och hälsotillstånd samt övriga omständigheter beaktas.

25 a §

I syfte att effektivisera räddningsväsendet kan statsrådet genom förordning föreskriva om undantag från vad som i övrigt gäller beträffande skyldigheterna och uppgifterna för myndigheter som sköter uppgifter inom räddningsväsendet samt beträffande befäls-

och subordinationsförhållandena inom befolkningsskyddet.

29 §

Statsrådet kan genom förordning föreskriva

5) att kommunstyrelsens beslutanderätt i vissa ärenden överförs på kommundirektören eller någon annan ledande tjänsteinnehavare, dock inte i sådana ärenden där fullmäktiges beslutanderätt med stöd av 4 punkten har överförts på kommunstyrelsen, samt

32 §

Statsrådet får för att trygga en ändamålsenlig skötsel av myndigheternas uppgifter eller för att verkställa befolkningsskyddet genom förordning föreskriva att till myndigheternas användning skall upplåtas

- 1) byggnader och lokaler samt
- 2) transport-, räddnings-, släcknings-, röjnings-, förstahjälps- och teleutrustning, ADB-anläggningar samt andra för myndigheternas verksamhet eller skötseln av räddningsväsendet nödvändiga varor.

33 §

Statsrådet kan under sådana undantagsförhållanden som avses i 2 § 1—3 punkten

4) berättiga försvarsministeriet och trafikministeriet att temporärt ta i sin besittning sådana mark- och vattenområden, byggnader, lokaler och lager som behövs för höjande av försvarsberedskapen.

Utöver vad som bestäms i 1 mom. kan statsrådet, om en situation som avses i 2 § 5 punkten förutsätter det, i syfte att nå målen för befolkningsskyddet genom förordning förbjuda rätten att vistas på en bestämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller begränsa en sådan rätt.

34 a §

Statsrådet får, om skötseln av räddningsväsendet så kräver, genom förordning föreskriva att befolkningen eller en del av den eller produktionsanläggningar och egendom skall förflyttas annanstans från ett bestämt område i den utsträckning de exceptionella förhållandena kräver det.

34 b §

I syfte att genomföra de arrangemang som

avses i 34 a § kan statsrådet genom förordning föreskriva att myndigheterna får ta sådan egendom i sin besittning som behövs för ordnande av inkvartering och bospising samt annan försörjning av förflyttad befolkning.

37 §

Har någon med anledning av åtgärder som vidtagits med stöd av 15 § 1 mom. 1 punkten, 30—32 §, 33 § 1 mom. eller 34 eller 34 b § lidit skada som inte ersätts honom eller henne med stöd av någon annan lag, skall till honom eller henne av statsmedel betalas full ersättning för skadan.

40 a §

Rikshälsovårdschefen, som biträder statsrådet, leder hälso- och sjukvårdens förberedelser för undantagsförhållanden. Rikshälsovårdschefen ser till att det finns behövliga planer för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden och att de har samordnats med den övriga planeringen av beredskapen för undantagsförhållanden.

Rikshälsovårdschef är kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet. Under krig eller av andra särskilda skäl kan statsrådet dock befria denne från uppgiften som rikshälsovårdschef och därtill förordna någon annan som har den förtrogenhet med hälso- och sjukvård som uppgiften förutsätter.

Statsrådet kan på framställning av social- och hälsovårdsministeriet för högst fem år i sänder tillsätta en delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden, som planerar och förbereder skötseln av hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Statsrådet kan genom förordning utfärda närmare bestämmelser om vilken sammansättning och vilka uppgifter delegationen för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden skall ha samt om behandlingen av ärenden i delegationen.

50 §

Den som underlåter att uppfylla den arbetsplikt som har föreskrivits med stöd av 22, 22 a, 23 eller 25 § skall, om gärningen inte är straffbar som brott mot tjänsteplikt,

för arbetspliktsförseelse i undantagsförhållanden dömas till böter.

Den som inte iakttar eller som annars bryter eller försöker bryta mot de bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av 30—32 §, 33 § 1 mom. 1, 2 eller 4 punkten eller 34 eller 34 b § skall för försummelse av överlåtelseplikt dömas till böter.

Den som inte iakttar eller som annars bryter eller försöker bryta mot ett förbud eller en begränsning som meddelats med stöd av 33 § 1 mom. 3 punkten eller 33 § 2 mom. skall för brott mot begränsningar av rörelsefriheten dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 2000.

Genom denna lag upphävs förordningen den 17 maj 1963 om medicinalvården under undantagsförhållanden (246/1963) jämte ändringar.

Medicinaldelegationen, som tillsatts innan denna lag träder i kraft, fortsätter till utgången av mandattiden som delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av lagen om försvarstillstånd

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 22 juli 1991 om försvarstillstånd (1083/1991) 1 §, 2 § 1 mom., 3 § 1 mom., 4 § 1 mom., 7 § 1 mom., 8 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom. samt 11, 12, 16, 39 och 40 §, av dessa lagrum 39 och 40 § sådana de lyder i lag 669/1995, som följer:

1 §

För tryggande av självständigheten och upprätthållande av rättsordningen kan rikets försvar effektiviseras och dess säkerhet stärkas genom att försvarstillstånd införs under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämställbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och med vilka syftet är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statsskicket.

endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag skall nås, om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen (1080/1991) inte är tillräckliga.

3 §

En förordning om införande av försvarstillstånd (*tillämpningsförordning*) som utfärdas av republikens president ges för viss tid, högst tre månader.

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning som utfärdas av republikens president. I förordningen bestäms i vilka avseenden 2 och 3 kap. skall tillämpas. Det får bestämmas att dessa skall tillämpas

4 §

Försvarstillstånd kan under de förutsättningar som anges i 1 § och 2 § 1 mom. förlängas genom en förordning (*förlängnings-*

förordning) som utfärdas av republikens president och som skall ges för viss tid, högst ett år i sänder. Vad som bestäms i 3 § 2 mom. gäller även förlängningsförordningen.

7 §

Med stöd av denna lag får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att lagens syfte skall nås. Inte heller får någon vid tillämpningen av lagen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

8 §

Om någon, som inte är riksdagsledamot, på grund av tidigare brottslig verksamhet eller annars på giltiga grunder med sannolikhet kan misstänkas göra sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi eller till något annat brott som är ägnat att skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet, kan chefen för polisinrättningen i häradet för högst tre månader i sänder förplikta honom eller henne att bo på en bestämd ort eller att vistas på en bestämd plats och samtidigt ställa honom eller henne under särskild uppsikt eller ålägga honom eller henne att flytta från sin vistelseort.

Den som har ålagts något som avses i 1 mom. får inom 14 dagar från det att åläggandet delgavs honom eller henne anföra besvär hos den allmänna underrätten på sin bopingsort. Underrätten är beslutför också med endast ordföranden. Besvärsskriften kan för vidarebefordran till underrätten lämnas in också till chefen för polisinrättningen i häradet, som har givit åläggandet. I samband med att åläggandet ges skall personen i fråga upplysas om möjligheten att anföra besvär.

9 §

Om de åtgärder som nämns i 8 § är otillräckliga med tanke på lagens syfte, kan den allmänna underrätten på den persons bopingsort som avses i nämnda paragrafs 1

mom. på yrkande av chefen för polisinrättningen i häradet, länspolisdirektören, chefen för skyddspolisen eller polisöverdirektören bestämma att personen i fråga skall tas i skyddsförvar för högst tre månader i sänder.

11 §

Anmälan om en allmän sammankomst skall göras skriftligen senast tre dagar före den planerade sammankomsten till polisen på den ort där sammankomsten ordnas. Chefen för polisinrättningen i häradet kan av särskilda skäl även godkänna en anmälan som har gjorts senare.

Chefen för polisinrättningen i häradet kan förbjuda en sammankomst som sannolikt skulle skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

Polisen skall förhindra sammankomster som inte har anmälts enligt 1 mom. eller som har förbjudits med stöd av 2 mom.

En polis som hör till befälet har rätt att bestämma att en sammankomst skall avslutas, om det utgående från sammankomstens förlopp kan anses vara sannolikt att den, om den får fortsätta, skulle skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

12 §

Länsstyrelsen kan begränsa rätten att avlägsna sig från en bestämd ort samt förbjuda vistelse utomhus utan polisens tillstånd under vissa tider eller på vissa platser, om befolkningens säkerhet eller ett viktigt militärt försvarsintresse kräver det.

I brådska fall kan ett förbud enligt 1 mom. utfärdas av chefen för polisinrättningen i häradet. Beslutet skall omedelbart underställas länsstyrelsen.

16 §

Chefen för polisinrättningen i häradet kan bestämma att skjutvapen, vapendelar, projektiler och patroner samt sprängämnen som innehas av enskilda skall överlämnas till polisen tills vidare, om befolkningens säkerhet eller ett viktigt militärt försvarsintresse kräver det.

39 §

Om straff för obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan

uppgift som avses i 13 § föreskrivs i 12 kap. 5—7 § strafflagen (39/1889).

föreskrivits skall hållas hemlig föreskrivs i 12 kap. 8 § strafflagen.

40 §

Om straff för av grov oaktsamhet begånget obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan i 13 § avsedd uppgift som enligt vad som har bestämts eller

Denna lag träder i kraft den 2000.

3.

Lag**om ändring av lagen om räddningsväsendet**

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999) 65 och 76 §, 78 § 2 mom., 79 § 1 mom. 2 punkten, 80 § 3 mom. och 82 § 3 mom. samt fogas till 1 § ett nytt 4 mom. som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

för räddningsväsendet under undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen (1080/1991).

Bestämmelser om särskilda befogenheter

Denna lag träder i kraft den 2000.

Helsingfors den 23 december 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*

1.

Lag

om ändring av beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver,

ändras i beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/1991) 1 § 1 mom., 2 § 3 punkten, 3 § 1 mom., 4 § 1 mom., 5—7 §, 9 och 15 §, 24 § 1 mom., det inledande stycket i 29 § och 29 § 5 punkten, 32 §, det inledande stycket i 33 och 33 § 4 punkten, 37 § 1 mom. och 50 § 2—4 mom. samt

fogas till 16 § ett nytt 2 mom., till lagen nya 22 a och 25 a §, till 33 § ett nytt 2 mom. och till lagen nya 34 a, 34 b och 40 a § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Syftet med denna lag är att under undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen och *medborgarnas* grundläggande rättigheter samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

2 §

Undantagsförhållanden enligt denna lag är

3) krig eller krigshot mellan främmande stater och annan därmed jämförbar särskild händelse som har inträffat utanför Finland, om den kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i 1 § 1 mom.,

förutsatt att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

3 §

När undantagsförhållanden råder kan statsrådet genom förordning berättigas att utöva de befogenheter som stadgas i 4 kap.

4 §

Om det inte är möjligt att förfara enligt 3 § 3 och 4 mom. utan att avsevärt äventyra

Föreslagen lydelse

1 §

Syftet med denna lag är att under undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen och *de grundläggande fri- och rättigheterna* samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

2 §

Undantagsförhållanden enligt denna lag är

3) krig eller krigshot mellan främmande stater och *en sådan allvarlig internationell spänning som innebär krigshot och som förutsätter åtgärder som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap, samt någon annan därmed jämförbar särskild händelse* som har inträffat utanför Finland, om den kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i 1 § 1 mom.,

förutsatt att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

3 §

När undantagsförhållanden råder kan statsrådet genom förordning *som utfärdas av republikens president* berättigas att utöva de befogenheter som föreskrivs i 4 kap.

4 §

Om det inte är möjligt att förfara enligt 3 § 3 och 4 mom. utan att avsevärt äventyra

Gällande lydelse

lagens syfte, kan det genom förordning stadgas att statsrådet omedelbart får utöva de befogenheter som nämns i förordningen.

5 §

Fortsätter undantagsförhållandena och är det för att lagens syften skall kunna nå nödvändigt att omedelbart genom förordning berättiga statsrådet att fortsätta att utöva de befogenheter som avses i lagen, och har riksdagen inte med anledning av förordningen fattat ett beslut som avses i 3 § 3 mom. förrän befogenheterna enligt den gällande förordningen upphör, trots att en ny förordning har förelagts riksdagen minst två veckor före den nämnda tidpunkten, får statsrådet utöva alla de befogenheter som nämns i den nya förordningen. Sedan riksdagen har fattat beslut om förordningen tillämpas 3 § 4 mom.

6 §

Statsrådsbeslut, vilka har utfärdats med stöd av en förordning som avses i 3—5 §§ och vilka gäller utövande av befogenheter som stadgas i 4 kap. skall genast föreläggas riksdagen. De skall upphävas om riksdagen så beslutar.

7 §

Förordningar som avses i 3 - 5 §§ och statsrådsbeslut som avses i 6 § skall upphävas när undantagsförhållandena har upphört.

Om förutsättningarna för att utöva en befogenhet som stadgas i 4 kap. upphör, skall de stadganden i förordningen som gäller befogenheten samt motsvarande föreskrifter i statsrådets beslut upphävas.

När en föreskrift som avses i 6 § upphävs, upphör också de beslut att gälla som har fattats med stöd av den.

Föreslagen lydelse

lagens syfte, kan det genom förordning som utfärdas av republikens president föreskrivas att statsrådet omedelbart får utöva de befogenheter om vilka bestäms i förordningen.

5 §

Fortsätter undantagsförhållandena och är det för att lagens syfte skall kunna nå nödvändigt att omedelbart genom förordning som utfärdas av republikens president berättiga statsrådet att fortsätta att utöva de befogenheter som avses i lagen, och har riksdagen inte med anledning av förordningen fattat ett beslut som avses i 3 § 3 mom. förrän befogenheterna enligt den gällande förordningen upphör, trots att en ny förordning har förelagts riksdagen minst två veckor före den nämnda tidpunkten, får statsrådet utöva alla de befogenheter som nämns i den nya förordningen. Sedan riksdagen har fattat beslut om förordningen tillämpas 3 § 4 mom.

6 §

Förordningar och beslut som statsrådet har utfärdat i fall som avses i 3—5 § och som gäller utövande av sådana befogenheter som bestäms i 4 kap. skall genast föreläggas riksdagen. De skall upphävas om riksdagen så beslutar.

7 §

En i 3—5 § avsedd förordning som republikens president har utfärdat samt i 6 § avsedda förordningar och beslut som statsrådet har utfärdat skall upphävas när undantagsförhållandena har upphört.

Om förutsättningarna för att utöva en befogenhet som bestäms i 4 kap. upphör, skall de bestämmelser i en av republikens president utfärdad förordning som gäller utövandet av befogenheten samt motsvarande bestämmelser i en av statsrådet utfärdad förordning upphävas.

När en i 6 § avsedd förordning som statsrådet utfärdat upphävs helt eller delvis, upphör också de beslut att gälla som har fattats med stöd av den befogenhet som upphävs.

Gällande lydelse

9 §

I förordningarna om befogenheter som grundar sig på denna lag och när befogenheterna utövas och verkställighet sker får ingen utan godtagbart skäl diskrimineras på grund av ras, hudfärg, börd, kön, språk, nationalitet, religion eller ålder, politisk eller någon annan åskådning eller av någon annan därmed jämförbar orsak.

Vid undantagsförhållanden får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas med stöd av denna lag i större utsträckning än vad situationen oundgängligen förutsätter. Skyddet för liv och ära enligt 6 § 1 mom. regeringsformen samt skyddet för religionsfriheten enligt 8 och 9 §§ regeringsformen kan inte inskränkas enligt denna lag. Den personliga friheten, som tryggas enligt 6 § 1 mom. regeringsformen, får begränsas enligt denna lag endast med stöd av 22 och 23 §§. De grundläggande rättigheter som tryggas enligt 10 och 12-14 §§ regeringsformen får begränsas enligt denna lag endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland.

15 §

Statsrådet kan övervaka och reglera produktionen och distributionen av varor samt bestämma

1) att de som har hand om produktionen eller distributionen av varor är skyldiga att utföra vissa uppgifter samt att sköta viss produktion och distribution,

2) att vissa varor får produceras, tillverkas eller förädlas endast på de villkor och med de begränsningar som statsrådet uppställer, samt

3) att vissa varor inte får hållas till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras eller tas emot eller att de får hållas till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras, tas emot, transporteras och användas endast på ett sådant sätt och på sådana villkor som statsrådet bestämmer.

Föreslagen lydelse

9 §

I de förordningar om befogenheter som republikens president och statsrådet utfärdar enligt denna lag och när befogenheterna utövas och verkställighet sker får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Vid undantagsförhållanden får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas med stöd av denna lag i större utsträckning än vad situationen oundgängligen förutsätter.

Med stöd av denna lag kan inte någons i grundlagen tryggade rätt till liv och till personlig integritet eller religions- och samvetsfrihet begränsas eller någon utsättas för behandling som kränker människovärdet.

Den i grundlagen tryggade yttrande-, mötes-, demonstrations- och föreningsfriheten samt brev- och telefonhemligheten och hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden, rätten att hos myndigheter använda sitt eget språk och rätten till en rättvis rättegång får begränsas med stöd av denna lag endast under väpnat angrepp och krig som riktar sig mot Finland. Den personliga friheten får begränsas enligt denna lag endast med stöd av 22, 22 a och 23 §.

15 §

Statsrådet kan övervaka och reglera produktionen och distributionen av varor samt byggandet och genom förordning föreskriva

1) att de som har hand om produktionen eller distributionen av varor eller byggandet är skyldiga att utföra vissa uppgifter samt att sköta viss produktion och distribution eller visst byggande,

2) att vissa varor får produceras, tillverkas eller förädlas endast på de villkor och med de begränsningar som statsrådet uppställer,

3) att vissa varor inte får hållas till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras eller tas emot eller att de får hållas till salu, bjudas ut mot vederlag, överlätas, anskaffas, lagras, tas emot, transporteras och användas endast på ett sådant sätt och på sådana villkor som statsrådet bestämmer,

Gällande lydelse

Har föreskrifter om överlåtelse av en vara meddelats med stöd av 1 mom. 3 punkten skall de, om inte statsrådet bestämmer något annat, på motsvarande sätt tillämpas på varor som en näringsidkare för eget bruk tar ur sin rörelse.

24 §

En i Finland bosatt person kan enligt 22 och 23 §§ förordnas att utföra endast sådant arbete som motsvarar hans förmåga och krafter. När ett arbetsförordnande ges skall personens ålder, familjeförhållanden och hälsotillstånd samt övriga omständigheter beaktas.

Föreslagen lydelse

4) att byggande inte får inledas eller fortsättas utan särskilt tillstånd som beviljats enligt grunder som statsrådet fastställer, samt

5) att behövliga skyddskonstruktioner och skyddsanläggningar skall inrättas och ordnas i syfte att trygga befolkning och egendom.

Har bestämmelser om överlåtelse av en vara utfärdats med stöd av 1 mom. 3 punkten skall de, om inte statsrådet genom förordning föreskriver något annat, på motsvarande sätt tillämpas på varor som en näringsidkare för eget bruk tar ur sin rörelse.

16 §

Statsrådet kan övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststödet samt genom förordning föreskriva om undantag från grunderna för och verkställigheten av dem. Statsrådet kan också genom förordning föreskriva om undantag från rätelse- och fullföljdsförfarandena i fråga om dessa förmåner samt utkomststödet.

22 a §

Statsrådet kan i syfte att effektivisera räddningsväsendet genom förordning föreskriva att varje i Finland bosatt person som har fyllt 17 men inte 65 år är skyldig att utföra arbete som förutsätts för att befolkningen skall kunna skyddas.

24 §

En i Finland bosatt person kan enligt 22, 22 a och 23 § förordnas att utföra endast sådant arbete som motsvarar hans eller hennes förmåga och krafter. När ett arbetsförordnande ges skall personens ålder, familjeförhållanden och hälsotillstånd samt övriga omständigheter beaktas.

25 a §

I syfte att effektivisera räddningsväsendet kan statsrådet genom förordning föreskriva om undantag från vad som i övrigt gäller beträffande skyldigheterna och uppgifterna för myndigheter som sköter uppgifter inom

Gällande lydelse

29 §

Statsrådet kan bestämma

5) att kommunstyrelsens beslutanderätt i vissa ärenden överförs på kommundirektören eller biträdeande kommundirektören, dock inte i sådana ärenden där kommunfullmäktiges beslutanderätt med stöd av 4 punkten har överförts på kommunstyrelsen, samt

32 §

Statsrådet får för att trygga en ändamålsenlig skötsel av myndigheternas uppgifter bestämma att till myndigheternas användning skall upplåtas

- 1) byggnader och lokaler samt
- 2) transport-, räddnings-, förstahjälps- och teleutrustning, ADB-anläggningar samt andra för myndigheternas verksamhet nödvändiga varor.

33 §

Statsrådet kan under sådana undantagsförhållanden som nämns i 2 § 1-3 punkten

4) berättiga försvars- och trafikministeriet att temporärt ta i sin besittning sådana mark- och vattenområden, byggnader samt lokaler och lager som behövs för byggande, lagring eller underhåll av försvarsanläggningar eller för byggande eller reparation av flygfält, landsvägar och broar.

Föreslagen lydelse

räddningsväsendet samt beträffande befäls- och subordinationsförhållandena inom befolkningsskyddet.

29 §

Statsrådet kan genom förordning föreskriva

5) att kommunstyrelsens beslutanderätt i vissa ärenden överförs på kommundirektören eller någon annan ledande tjänsteinnehavare, dock inte i sådana ärenden där fullmäktiges beslutanderätt med stöd av 4 punkten har överförts på kommunstyrelsen, samt

32 §

Statsrådet får för att trygga en ändamålsenlig skötsel av myndigheternas uppgifter eller för att verkställa befolkningsskyddet genom förordning föreskriva att till myndigheternas användning skall upplåtas

- 1) byggnader och lokaler samt
- 2) transport-, räddnings-, släcknings-, röjnings-, förstahjälps- och teleutrustning, ADB-anläggningar samt andra för myndigheternas verksamhet eller skötseln av räddningsväsendet nödvändiga varor.

33 §

Statsrådet kan under sådana undantagsförhållanden som avses i 2 § 1—3 punkten

4) berättiga försvarsministeriet och trafikministeriet att temporärt ta i sin besittning sådana mark- och vattenområden, byggnader, lokaler och lager som behövs för höjande av försvarsberedskapen.

Utöver vad som bestäms i 1 mom. kan statsrådet, om en situation som avses i 2 § 5 punkten förutsätter det, i syfte att nå målen för befolkningsskyddet genom förordning förbjuda rätten att vistas på en bestämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller begränsa en sådan rätt.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Statsrådet får, om skötseln av räddningsväsendet så kräver, genom förordning föreskriva att befolkningen eller en del av den eller produktionsanläggningar och egendom skall förflyttas annanstans från ett bestämt område i den utsträckning de exceptionella förhållandena kräver det.

37 §

Har någon med anledning av föreskrifter som har meddelats enligt 15 § 1 mom. 1 punkten, 30—34 §§ lidit skada som inte ersätts honom med stöd av någon annan lag, skall till honom av statsmedel betalas full ersättning för skadan.

34 b §

I syfte att genomföra de arrangemang som avses i 34 a § kan statsrådet genom förordning föreskriva att myndigheterna får ta sådan egendom i sin besittning som behövs för ordnande av inkvartering och bespisning samt annan försörjning av förflyttad befolkning.

37 §

Har någon med anledning av åtgärder som vidtagits med stöd av 15 § 1 mom. 1 punkten, 30—32 §, 33 § 1 mom. eller 34 eller 34 b § lidit skada som inte ersätts honom eller henne med stöd av någon annan lag, skall till honom eller henne av statsmedel betalas full ersättning för skadan.

40 a §

Rikshälsovårdschefen, som biträder statsrådet, leder hälso- och sjukvårdens förberedelser för undantagsförhållanden. Rikshälsovårdschefen ser till att det finns behövliga planer för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden och att de har samordnats med den övriga planeringen av beredskapen för undantagsförhållanden.

Rikshälsovårdschef är kanslichefen vid social- och hälsovårdsministeriet. Under krig eller av andra särskilda skäl kan statsrådet dock befria denne från uppgiften som rikshälsovårdschef och därtill förordna någon annan som har den förtrogenhet med hälso- och sjukvård som uppgiften förutsätter.

Statsrådet kan på framställning av social- och hälsovårdsministeriet för högst fem år i sänder tillsätta en delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden, som planerar och förbereder skötseln av hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Statsrådet kan genom förordning utfärda närmare bestämmelser om vilken sammansättning och vilka uppgifter delegationen för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden skall ha samt om behandlingen av ärenden i delegationen.

50 §

Den som underlåter att uppfylla den arbetsplikt som har föreskrivits med stöd av 22, 23 eller 25 § skall, om gärningen inte är straffbar som brott mot tjänsteplikt, dömas till böter för *arbetspliktsförseelse i undantagsförhållanden*.

Den som inte iakttar eller som annars bryter eller försöker bryta mot de föreskrifter som har meddelats med stöd av 30 - 32 §§, 33 § 1, 2 eller 4 punkten eller 34 §, skall för *försummelse av överlåtelseplikt* dömas till böter.

Den som inte iakttar eller som på något annat sätt bryter eller försöker bryta mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 33 § 3 punkten, skall för *brott mot begränsningar av rörelsefriheten* dömas till böter.

50 §

Den som underlåter att uppfylla den arbetsplikt som har föreskrivits med stöd av 22, 22 a, 23 eller 25 § skall, om gärningen inte är straffbar som brott mot tjänsteplikt, för *arbetspliktsförseelse i undantagsförhållanden* dömas till böter.

Den som inte iakttar eller som annars bryter eller försöker bryta mot de *bestämmelser* eller föreskrifter som har *utfärdats* med stöd av 30—32 §, 33 § 1 mom. 1, 2 eller 4 punkten eller 34 *eller 34 b* § skall för *försummelse av överlåtelseplikt* dömas till böter.

Den som inte iakttar eller som annars bryter eller försöker bryta mot *ett förbud eller en begränsning* som meddelats med stöd av 33 § 1 mom. 3 punkten *eller 33 § 2 mom.* skall för *brott mot begränsningar av rörelsefriheten* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 2000.

Genom denna lag upphävs förordningen den 17 maj 1963 om medicinalvården under undantagsförhållanden (246/1963) jämte ändringar.

Medicinaldelegationen, som tillsatts innan denna lag träder i kraft, fortsätter till utgången mandattiden som delegation för hälso- och sjukvården under undantagsförhållanden.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av lagen om försvarstillstånd

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 22 juli 1991 om försvarstillstånd (1083/1991) 1 §, 2 § 1 mom., 3 § 1 mom., 4 § 1 mom., 7 § 1 mom., 8 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom. samt 11, 12, 16, 39 och 40 §,

av dessa lagrum 39 och 40 § sådana de lyder i lag 669/1995, som följer:

Gällande lyselse

1 §

För tryggande av självständigheten och upprätthållande av rättsordningen kan rikets försvar effektiviseras och dess säkerhet stärkas genom att försvarstillstånd införs vid sådana undantagsförhållanden som avses i 16 § regeringsformen.

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning. I förordningen stadgas i vilka avseenden 2 och 3 kap. skall tillämpas. Det får stadgas att dessa skall tillämpas endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag skall nås, om de befogenheter som stadgas i beredskapslagen (1080/91) inte är tillräckliga.

3 §

En förordning om införande av försvarstillstånd (*tillämpningsförordning*) ges för viss tid, högst tre månader.

4 §

Försvarstillstånd kan under de förutsättningar som anges i 1 § och 2 § 1 mom. förlängas genom en förordning (*förlängningsförordning*), som skall ges för viss tid, högst ett år i sänder. Vad som stadgas i 3 § 2 mom. gäller även förlängningsförordningen.

Föreslagen lyselse

1 §

För tryggande av självständigheten och upprätthållande av rättsordningen kan rikets försvar effektiviseras och dess säkerhet stärkas genom att försvarstillstånd införs *under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämfällbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och med vilka syftet är att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statskicket.*

2 §

Försvarstillstånd införs och förlängs genom förordning *som utfärdas av republikens president.* I förordningen *bestäms* i vilka avseenden 2 och 3 kap. skall tillämpas. Det får *bestämmas* att dessa skall tillämpas endast till den del det är nödvändigt för att syftet med denna lag skall nås, om de befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen (1080/1991) inte är tillräckliga.

3 §

En förordning om införande av försvarstillstånd (*tillämpningsförordning*) *som utfärdas av republikens president* ges för viss tid, högst tre månader.

4 §

Försvarstillstånd kan under de förutsättningar som anges i 1 § och 2 § 1 mom. förlängas genom en förordning (*förlängningsförordning*) *som utfärdas av republikens president* och som skall ges för viss tid, högst ett år i sänder. Vad som bestäms i 3 § 2 mom. gäller även förlängningsförordningen.

Gällande lydelse

7 §

Med stöd av denna lag får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att lagens syfte skall nås. Inte heller får någon vid tillämpning av lagen utan godtagbart skäl diskrimineras på grund av ras, hudfärg, börd, kön, språk, nationalitet, religion, ålder, eller politisk eller annan åskådning eller av någon annan därmed jämförbar orsak.

8 §

Om någon, som inte är riksdagsman, på grund av tidigare brottslig verksamhet eller annars på giltiga grunder med sannolikhet kan misstänkas göra sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi eller till något annat brott som är ägnat att skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet, kan chefen för polisdistriktet för högst tre månader i sänder förplikta honom att bo på en bestämd ort eller att vistas på en bestämd plats och samtidigt ställa honom under särskild uppsikt eller ålägga honom att flytta från sin vistelseort.

Den som har ålagts något som avses i 1 mom. får senast den 14 dagen efter att åläggandet delgavs honom anföra besvär hos den allmänna underrätten på sin boningsort. Underrätten är beslutför också med endast ordföranden. Besvärsskriften kan för vidarebefordran till underrätten lämnas in också till den chef för ett polisdistrikt som har givit åläggandet. I samband med detta skall möjligheten att anföra besvär anges.

9 §

Om de åtgärder som nämns i 8 § är otillräckliga med tanke på lagens syfte, kan den allmänna underrätten på den persons boningsort som avses i paragrafens 1 mom. på yrkande av chefen för polisdistriktet, polisinspektören, chefen för skyddspolisen eller polisöverdirektören bestämma att han skall tas

Föreslagen lydelse

7 §

Med stöd av denna lag får inte någons grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att lagens syfte skall nås. Inte heller får någon vid tillämpningen av lagen utan godtagbart skäl *särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.*

8 §

Om någon, som inte är riksdagsledamot, på grund av tidigare brottslig verksamhet eller annars på giltiga grunder med sannolikhet kan misstänkas göra sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi eller till något annat brott som är ägnat att skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet, kan *chefen för polisinspektionen i häradet* för högst tre månader i sänder förplikta honom *eller henne* att bo på en bestämd ort eller att vistas på en bestämd plats och samtidigt ställa honom *eller henne* under särskild uppsikt eller ålägga honom eller henne att flytta från sin vistelseort.

Den som har ålagts något som avses i 1 mom. får *inom 14 dagar från det* att åläggandet delgavs honom *eller henne* anföra besvär hos den allmänna underrätten på sin boningsort. Underrätten är beslutför också med endast ordföranden. Besvärsskriften kan för vidarebefordran till underrätten lämnas in också till *chefen för polisinspektionen i häradet*, som har givit åläggandet. I samband med att åläggandet ges skall *personen i fråga upplysas om* möjligheten att anföra besvär.

9 §

Om de åtgärder som nämns i 8 § är otillräckliga med tanke på lagens syfte, kan den allmänna underrätten på den persons boningsort som avses i *nämnda paragrafs* 1 mom. på yrkande av *chefen för polisinspektionen i häradet, länspolisdirektören, chefen för skyddspolisen eller polisöverdirektören*

Gällande lydelse

i skyddsförvar för högst tre månader i sänder.

11 §

Om allmänna sammankomster skall en skriftlig anmälan göras till polismyndigheten senast tre dagar före den planerade sammankomsten. Chefen för polisdistriktet kan av särskilda skäl även godkänna en anmälan som har gjorts senare.

Chefen för polisdistriktet kan förbjuda en sammankomst som kan skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

Polisen skall förhindra sammankomster som inte har anmälts enligt 1 mom. eller som har förbjudits med stöd av 2 mom.

Polisen har rätt att upplösa en sammankomst, om det av sammankomstens förlopp framgår att den, om den får fortsätta, kan skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

12 §

Länsstyrelsen kan begränsa rätten att färdas från ort till en annan samt förbjuda vistelse utomhus utan polisens tillstånd under vissa tider eller på vissa platser.

I brådskande fall kan ett förbud enligt 1 mom. utfärdas av chefen för polisdistriktet. Beslutet skall omedelbart underställas länsstyrelsen.

16 §

Chefen för polisdistriktet kan bestämma att skjutvapen och andra vapen samt ammunition och sprängämnen som innehas av enskilda skall överlämnas till polisen tills vidare.

Föreslagen lydelse

bestämma att personen i fråga skall tas i skyddsförvar för högst tre månader i sänder.

11 §

Anmälan om en allmän sammankomst skall göras skriftligen senast tre dagar före den planerade sammankomsten till polisen på den ort där sammankomsten ordnas. Chefen för polisinsättningen i häradet kan av särskilda skäl även godkänna en anmälan som har gjorts senare.

Chefen för polisinsättningen i häradet kan förbjuda en sammankomst som sannolikt skulle skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

Polisen skall förhindra sammankomster som inte har anmälts enligt 1 mom. eller som har förbjudits med stöd av 2 mom.

En polis som hör till befälet har rätt att bestämma att en sammankomst skall avslutas, om det utgående från sammankomstens förlopp kan anses vara sannolikt att den, om den får fortsätta, skulle skada eller äventyra rikets försvar eller säkerhet.

12 §

Länsstyrelsen kan begränsa rätten att avlägsna sig från en bestämd ort samt förbjuda vistelse utomhus utan polisens tillstånd under vissa tider eller på vissa platser, om befolkningens säkerhet eller ett viktigt militärt försvarsintresse kräver det.

I brådskande fall kan ett förbud enligt 1 mom. utfärdas av chefen för polisinsättningen i häradet. Beslutet skall omedelbart underställas länsstyrelsen.

16 §

Chefen för polisinsättningen i häradet kan bestämma att skjutvapen, vapendelar, projektiler och patroner samt sprängämnen som innehas av enskilda skall överlämnas till polisen tills vidare, om befolkningens säkerhet eller ett viktigt militärt försvarsintresse kräver det.

Gällande lydelse

39 §

Om straff för obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan uppgift som avses i 13 § föreskrivs i 12 kap. 6-8 §§ strafflagen.

40 §

Om straff för av grov oaktsamhet begånget obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan i 13 § avsedd uppgift som enligt vad som har stadgats eller bestämts skall hållas hemlig stadgas i 12 kap. 9 § strafflagen.

Föreslagen lydelse

39 §

Om straff för obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan uppgift som avses i 13 § föreskrivs i 12 kap. 5—7 § strafflagen (39/1889).

40 §

Om straff för av grov oaktsamhet begånget obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan i 13 § avsedd uppgift som enligt vad som har bestämts *eller föreskrivits* skall hållas hemlig föreskrivs i 12 kap. 8 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 2000.

3.

Lag

om ändring av lagen om räddningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999) 65 och 76 §, 78 §
2 mom., 79 § 1 mom. 2 punkten, 80 § 3 mom. och 82 § 3 mom. samt
fogas till 1 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

Bestämmelser om särskilda befogenheter
för räddningsväsendet under undantagsför-
hållanden ingår i beredskapslagen
(1080/1991).

65 §

Särskilda befogenheter under
undantagsförhållanden

(upphävs, se 15, 22 a, 24 § 1 mom., 25,
25 a och 32 §, 33 § 2 mom., 34 a och 34 b
§ beredskapslagen)

Om det i undantagsförhållanden som
nämns i 2 § beredskapslagen eller 1 § lagen
om försvarstillstånd är nödvändigt att inleda
effektiviserad verksamhet eller införa skärpt
beredskap inom räddningsväsendet, kan
statsrådet genom förordning bemyndigas att
bestämma

1) att varje finsk medborgare som har fyllt
17 men inte 65 år är skyldig att utföra såda-
na för skyddet av befolkningen nödvändiga
arbetsuppgifter som han med beaktande av
kroppskrafter och hälsotillstånd är förmögen
att utföra,

2) att befolkningen eller en del därav, pro-
duktionsanläggningar, ämbetsverk och inrätt-
ningar samt egendom i den omfattning situa-
tionen kräver skall flyttas från ett bestämt
område,

3) att det är förbjudet att vistas på en be-
stämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller
att rätten att göra detta är begränsad,

4) att för tryggnad av befolkning och
egendom utöver vad som ovan i denna lag
bestäms skall inrättas och ordnas behövliga
skyddskonstruktioner och -anläggningar,

5) att för befolkningsskyddet får tas i bruk

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

byggnader och lägenheter, transport-, släcknings-, röjnings-, förstahjälps- och kommunikationsmedel och andra redskap, samt egendom och förnödenheter som behövs för inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning,

6) att andra åtgärder som behövs för att skydda befolkning och egendom skall vidtas, samt bestämma

7) om räddningsmyndigheternas och andra myndigheters skyldigheter och uppgifter samt om befäls- och subordinationsförhållandena inom befolkningsskyddet.

Om beslutsfattande och verkställighet av befogenheter enligt 1 mom. gäller i tillämpliga delar på motsvarande sätt 2 och 3 kap. samt 36 och 41-46 § beredskapslagen.

76 §

(upphävs, se 37 och 38 § beredskapslagen)

Ersättningar som betalas under undantagsförhållanden

Har någon med anledning av föreskrifter som har meddelats enligt 65 § 1 mom. 5 punkten lidit skada som inte ersätts honom med stöd av någon annan lag, skall av statens medel betalas full ersättning för skadan.

Om skadan med beaktande av den skadelidandes förmögenhetsförhållanden och andra omständigheter skall anses vara liten eller om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver det, skall skälig ersättning betalas för skadan.

Statsrådet meddelar vid behov närmare föreskrifter om på vilka grunder och enligt vilket förfarande ersättningen skall bestämmas.

Statsrådet meddelar vid behov föreskrifter om att ersättning kan betalas av statens medel också med anledning av andra föreskrifter än sådana som avses i 1 mom. eller med avvikelser från vad som i denna lag föreskrivs om delning av kostnader. Om en kommun för kostnaderna för skötseln av en uppgift får statsandel eller statsunderstöd enligt någon annan lag, iakttas vid ersättandet av kostnaderna vad som bestäms om nämnda statsandelar eller statsunderstöd.

Gällande lydelse

78 §

Arvode och ersättningar till den som fått order att delta i räddnings- eller befolkningsskyddsuppgifter

Till den som med stöd av 65 § har fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter betalas lön enligt samma principer som till dem som förordnats till arbetspliktiga enligt 24 § beredskapslagen.

79 §

Ersättning i olycksfall i samband med räddningsverksamhet och befolkningsskydd

För olycksfall eller yrkessjukdom som drabbat en person i räddningsverksamhet eller befolkningsskyddsuppgifter betalas ersättning av statens medel enligt samma grunder som för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom, till den del som den skadade inte har rätt till en minst lika stor ersättning enligt någon annan lag, till den som

 2) med stöd av 65 § paragraf har fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter,

80 §

Ändringssökande

Ett förvaltningsbeslut av statsrådet som skall föras till riksdagen för behandling får inte överklagas genom besvär.

82 §

Straff

Den som åsidosätter en skyldighet som statsrådet har påfört honom med stöd av 65

Föreslagen lydelse

(upphävs, se 24 § beredskapslagen)

(1 mom. 2 punkten upphävs, se 39 § beredskapslagen)

(upphävs, se 48 § 3 mom. beredskapslagen)

(upphävs, se 50 § beredskapslagen)

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

§ 1 mom. 1-5 punkten eller som annars bryter mot ett förbud eller en begränsning som har meddelats genom en bestämmelse som avses i nämnda paragraf skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag, för befolkningsskyddsbrott dömas till böter eller högst sex månaders fängelse.

Denna lag träder i kraft den
2000.
